

A HELYZET

Dunántúli hetilap

Ára: 17,50 Ft

II. évfolyam 42. szám

1990. december 8.

Szabad demokraták nyugvóponton Oda a radikalizmus?

Az ország nem lesz képes elviselni a gondokat, mert nincs hite a demokráciában. Sokan abban is kételkednek, hogy a demokrácia egyáltalán hozhat-e jó megoldást... Nem akarunk a jövőben olyan programot csinálni, amit a szakértők íróasztaluk mögött fundálnak ki. – Milyen válaszok adhatók az új kihívásokra, erre keresték a választ a párt küldöttei az elmúlt hét végén Szombathelyen, s erről faggatta A HELYZET munkatársa is az SZDSZ néhány vezetőjét?

– Pető Iván, a parlamenti frakció vezetője, az ügyvivői testület tagja szerint változott-e az SZDSZ irányvonala, változott-e pártjuk önmeghatározása?

– Az elmúlt bő félévben alapvetően

új helyzet teremődött. Az SZDSZ nem egy rendszer, hanem a kormány, a kormányzó koalíció ellenzéke lett. Emiatt sokan úgy hitték, hogy az SZDSZ automatikusan átcsúszik egy másik pozícióba.

Folytatás a 4. oldalon

Mikro Audio Video TV

Mikro műszaki boltok

Pécs, Jókai tér 9. 72/25-842
Pécs, Hajas I. 6. 72/25-022

Színes TV-akció

a Sídósi és Szigetvári Takarékszövetkezettel

Előleg nélkül

megvásárolhatja kívánt készülékét 100.000 Ft-ig
Régli lekota-lehár Videoton és Orion TV-készülékét beszámítjuk
a vételárba.

Üzemképes	2.000 Ft	ITT készülékek nagy választékban
Üzemképtelen	1.000 Ft	2 év garancia,
		két év díjtalan szerelés
VIDEOTON televíziók:		
Precision 2000 1 év garancia 3 év		37 cm távirányítású TV
díjtalan szerelés		47 cm távirányítású TV
56 cm TXT	45.200	47.700 Ft
56 cm	40.900	39.500 Ft
Új típus 56 cm TXT		51 cm távirányítású TV
Új típus 67 cm TXT		71 cm monó távirányítású TV
		63 cm stereo TXT
		71 cm stereo TXT
		71 cm stereo TXT kontrax javító üveg-
		gel
		81.200 Ft
Hagyományos technikával készült készülékek		
1 év garancia, 1 év díjtalan szerelés		Audioton 51 cm távirányítású
56 cm 29 csatormás	34.000 Ft	36.100
47 cm 29 csatormás	31.600 Ft	34.500 Ft
37 cm 29 csatormás	29.900	27.700 Ft
		Daewo 51 cm távirányítású
		38.500
		34.500 Ft
		Samsung 51 cm távirányítású
		36.500
		34.500 Ft

A készülékeket pécsi lakosoknak díjtalanul házhoz szállítjuk és beüzemeljük.

A román tragédia kolozsvári szemmel

(8. oldal)

Torgyán József az abortuszról

Az SZDSZ-vezérkar a demokráciáról

(4. oldal)

Für Ungarn-

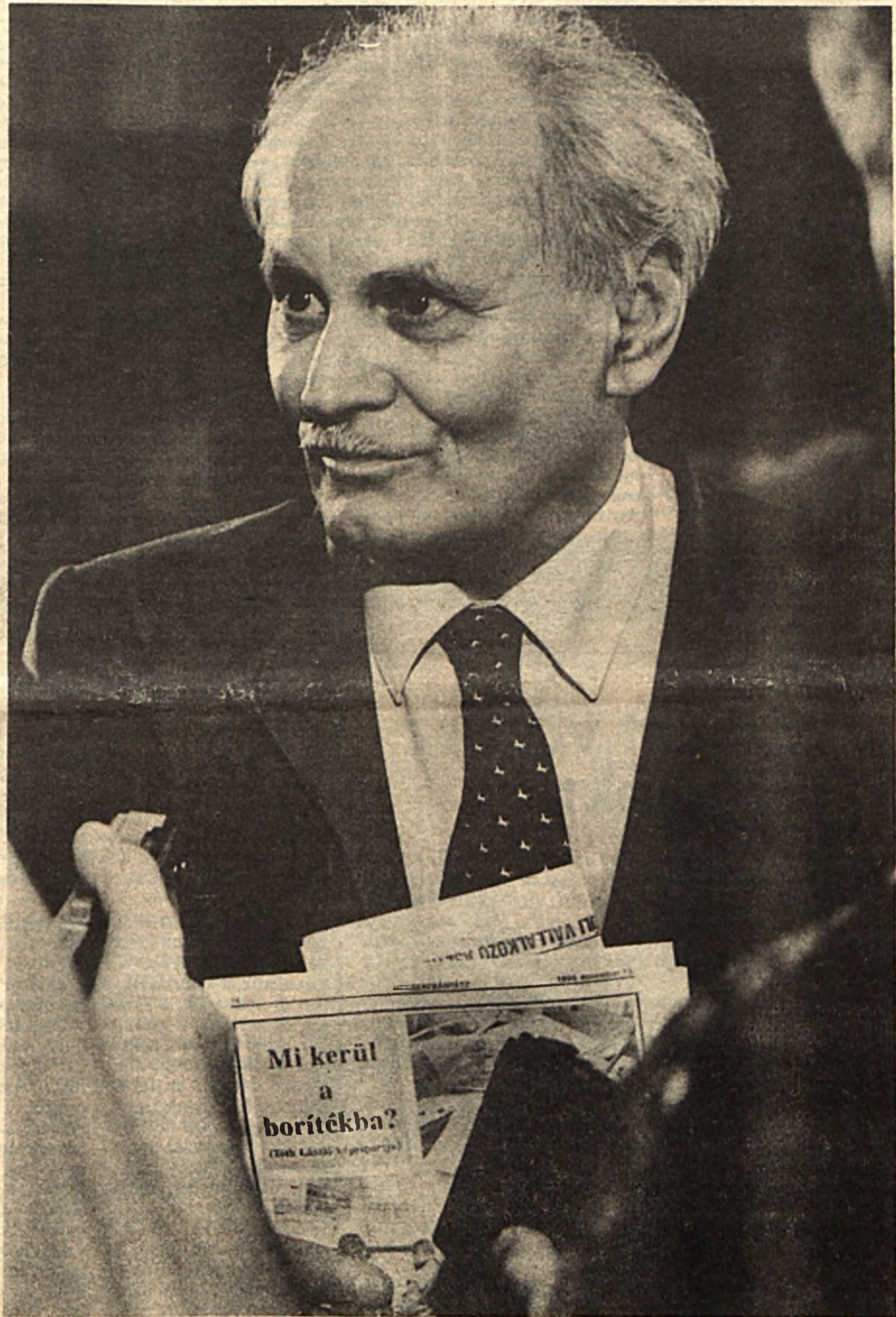
deutsche

Mala

sedmica

(11. oldal)

Íme az Elnök!

Göncz Árpád nem úgy viselkedett pécsi látogatásakor, ahogy azt megszoktuk az évek során országos politikusainktól. Göncz Árpád – velük ellentétben – úgy viselkedett, mint egy vezető politikus. A bányát persze neki is kiporszívózták, körös-körül nyüzsgöttek a biztonsági emberek, ahogy az egy köztársasági elnöknek kijár. De Göncz Árpád nem pózolt, nem hőködött. Európai volt a fehérrek között. Magyar európai.

– Azért jöttem, hogy az igazságra megtanítsanak! – mondta, jelezve, nem készült kioktatni senkit arról, hogy egyéni bajaink sorolása helyett vegyük figyelembe az állami költségvetés teherbírását, vagy hogy értsük meg, milyen súlyos Magyarország gazdaságának helyzete.

Hiszen a maguk bőrén úgyis pontosan érzik azt az egyszerű emberek.

– Egyszerű emberek? Ne haragudj, hogy közbevágook, de nincsenek egyszerű emberek, csak emberek – szólt közbe ezen a ponton, még amikor a komlói bányászok munkástanácsának vezetője beszélt.

Utóbb aztán ő maga beszélt sokat az emberekről, az „egyszerűekről”, akiket leginkább sújt mindahány gazdasági-pénzügyi intézkedés. Elmondta, hogy véleménye szerint az utóbbi évek szociálpolitikája a viszonylag módosabbaknak kedvezett, s hogy az elkerülhetetlen szigorításokat hozó jövő évben a prioritásoknak végre a legszegényebbeket kell segíteniük. Göncz Árpád persze ehhez is hozzátette: egy pillanattig sem állítja, hogy neki van igaza.

A hazai szénbányászat helyzetét persze nem oldhatta meg e rendkívüli látogatás, igaz a köztársasági elnök nem is a megváltás szándékával érkezett. Búcsúzáskor is csak annyit ígért: levélben fogja fölhalni az ipari miniszter figyelmét azokra a problémákra, melyek miatt okkal aggódnak munkahelyükért a bányászok, s amelyek tisztázásához bizonyosan hozzájárulna, ha a miniszter úr végre vállalná a személyes találkozást.

– Nem engedhetjük meg magunknak a pesszimizmus luxusát – vélte a Magyar Köztársaság elnöke. – Ma-

kacsul és eltérhetetlenül hiszek abban, hogy ez az ország felnőtt, hogy az emberek fel tudják ismerni és mérni lehetőségeiket, s aszerint tudják vezetni életüket.

Még akkor is, ha az az optimizmus, amivel a hazai bányászok jövőjében bíznak, az egyes emberek sorsára nem minden esetben vihető át.

– De legalább az unokáink, gyermeink életében jobbra fordul a világ? – kérdezték az elnököt.

– Én azt szeretném, hogy még nekünk is jó legyen – jött a felelet.

– Hogy érezte magát Sikondán, az alkotóházban, ahol korábban oly sokszor pihent, dolgozott? – kérdezték az elnököt sok-sok fontos, politikai kérdés után.

– Nagyszerűen – felelte Göncz Árpád. – Otthon éreztem magam, hisz itt írtam életművem negyven százaléka. Az alkotóház sajnos egyre jobban repedezik, és a központi fűtés éppúgy zúg, mint annak idején... ■

Ferling József • Fotó: Tóth László

Határszemle a déli végeken

„Visznek mindent a jugók...! Mivel a dolog mára teljesen megszokottá vált, s a határszé- li városokban jobb híján már bele is törődtek, e megállapít- ás elveszítette korábbi ítélet jellegét, s megmaradt ténynek. Legfeljebb azon gondolkodik el egy-egy honfitársunk a be- vásárló turisták kosarába pil- lantva, mindezt hogyan viszik át majd a határon?

Nos, van aki háromszor négyszer is megpróbálja, mint azt a letenyei határál- lomáson mesélik. A kísérle- teteknek ugyanis nincsenek következményei. Ha az árut nem rejtik el, s a felszólításra elmondják, hogy hűskészít- mény, margarin, vaj, étolaj, cukor táp és takarmány is van a csomagtartóban, a vámo- sok egyszerűen visszafordít- ják az utast. Már mint Nagy- kanizsa fele. Aztán követke- zik nem egyszer a második és harmadik kísérlet, hátha egy kevésbé éber vámossal akad- nak össze. Ha végül elúnják a jövést-menést megpróbál- ják a vásárlás helyén az árut visszaváltani, esetleg, roko- noknál, ismerősöknél elhe- lyezni. De persze vannak faj- súlyosabb vállalkozók is. Ta- láltak már szénnel megrakott utánfutó aljában levágott disznót is, ami nemcsak a csempészet szempontjából főben járó bűn, de állategés- ségügyi szempontból is akad kivétel a dologban.

Azonban számtalan olyan cikk van, amit gond nélkül ki lehet vinni az országból, s az üzlet még akkor is nyereség- gel jár, ha belekalkulálják a jugoszláv oldalon rájuk váró beviteli vámot. Így áramlik a

határ egyik oldaláról a má- sikra a vágott virágtól a mű- anyag edényen és szénen át az építőanyagig sok minden. Slá- ger nincs, minden fogy – mondják a kereskedők. Oda- átról a hazai oldalra azonban szinte már semmi nem érke- zik.

A szomszédos áruk ismereté- ben a magyar bevásárló tu- risták már véletlenül sem vá- lasztják uticéljüká Jugoszláviát. Ezért aztán majd felbillen egy-egy napszak- ban a letenyei határállomás. Reggel a belépő oldal zsú- foltága mellett konganak a kilépő sávok. A kép általá- ban csak délután változik, amikor a vásárolt árukkal megrakott szomszédainkkal hazaindulnak.

Egyébként idén csúcsot dönt a forgalom Letenyén. A ko- rábbi rekord évi másfélmillió utas volt. Idén már november végére meghaladta e szám a 2 milliót. Az utazók fele ju- goszláv.

Honfitársaink utazási kedve a tapasztalatok alapján na- gyon megcsappant – persze alapvetően nem a kedv csök- kenéséről, mindinkább a buksza laposságáról van szó, – idén a határ e pontján fele annyi magyar lépett át mint tavaly. Igaz valamelyest nőtt az olaszországi bevásárló-tu- rizmus, ami munkát ad a vá- mosoknak. Nemrégiben egy autóbusz 40 utasból – bele- számolva a sofört és az ide- genvezetőt is – 39 ellen indí- tottak eljárást, miután több száz Ausztriából becsempé- szett autórádió-magnót pró- báltak kivinni, s Jugoszláviá- ban értékesíteni.

De a kábítószér kivételével majd minden "kurrens" cikk- ből akadt fogás Letenyén. Igaz lő- és gázfegyvert csak tavaly koboztak el utazóktól, de akadt például 3 autócsem- pész is. A trükk egyszerű: magyar rendszámot vittek ki, s ezzel próbálták a ki tudja milyen módon megszerzett gépkocsikat behozni az or- szágba.

Legtöbb gondot vámosnak és magyar utasnak egyaránt a szegényes valutaellátás okoz. A turista esetenként ha vásárolni, vagy csak éppen utazni akar valutát vagy nagytételben forintot próbál kivinni. A vámosnak viszont kötelessége a szabályok betartása. Így aztán egyszer- egyszer nagy ribillió támad. A pórusl járt magyarunk átko- zódik, s jobb híján a vámost lenélég okom), hanem abbeli fé- lelmemről, hogy a régi költ- ségvetési gyakorlat tér vissza. Emlékeznék még: a Lázár-, majd a Grósz-kormány is az IMF-el való tárgyalások előtt igyekezett a költségvetési hi- ányt a nemzetközi pénzügyi szervezet szájze szerint koz- metikázni, hogy hozzájuthas- son a Valutalap áthidaló hite- leihez. Hosszan tartó vajúdas után most ott tartunk, hogy a még hivatalban lévő, de hama- rosan leköszönő pénzügy- miniszter a korábban függet- len szakértők által prognosztí- zált jövő évi, megközelítőben 300 milliárdos költségvetési hiányt 78 milliárdra faragta le. Az érvelések szerint ezt úgy sikerült elérni, hogy jócskán megkurtították a hadi, a költ- ségvetési intézményi, a párttá- mogatási kiadásokat, átalakít- ják az adórendszert, megszün-

-rikl-

Nyugodtabb évekért

A Nyugodtabb Évekért Alapítvány a kismagyarok, az átlagos életszínvonal alatt élő öregek megsegítése céljából 30 Ft-os adományje- gyeket bocsátott ki. A sorszá- mozott, tombolához hasonló

adományjegyekkel 1990. de- cember 22-én, szombaton sorsoláson lehet részt venni, melynek nyeresége többek közt egy motoros fűnyíró. Az adományjegyek megvásá- rolhatók az AGROKER /

Pécs, Közraktár u. 7/a./ áru- házban, illetve december 10-től 22-ig minden, az AG- ROKER-nél történő 1000 Ft feletti vásárláshoz ajándékba kapják a vevők.

Költség(meg)vetés

Mennyi is háromszáz milliárd?

Nem hiszek a pénzügy- miniszternek. Nem először hi- tetlenkedem, s bizonyára nem is utoljára. Nem is a már-már krónikus, betegessé váló bi- zalmatlanságom kialakulásá- ról van szó (bár a beváltatlan ígéretet miatt erre is lenne elég okom), hanem abbeli fé- lelmemről, hogy a régi költ- ségvetési gyakorlat tér vissza. Emlékeznék még: a Lázár-, majd a Grósz-kormány is az IMF-el való tárgyalások előtt igyekezett a költségvetési hi- ányt a nemzetközi pénzügyi szervezet szájze szerint koz- metikázni, hogy hozzájuthas- son a Valutalap áthidaló hite- leihez. Hosszan tartó vajúdas után most ott tartunk, hogy a még hivatalban lévő, de hama- rosan leköszönő pénzügy- miniszter a korábban függet- len szakértők által prognosztí- zált jövő évi, megközelítőben 300 milliárdos költségvetési hiányt 78 milliárdra faragta le. Az érvelések szerint ezt úgy sikerült elérni, hogy jócskán megkurtították a hadi, a költ- ségvetési intézményi, a párttá- mogatási kiadásokat, átalakít- ják az adórendszert, megszün-

tetnek, illetve szűkítenek tá- mogatásokat – például hozzá- nyúlnak a kedvezményes lak- káshitelekhez. A bűvészmu- tatvány nagyon ismerős, de még ez is előrevetíti a lakosság igen kemény megszorítását, az életszínvonal további romlását, a szegénység eszkalációját. Ha csak ennyi lenne, mert az igen nagy költségvetési hiány úgymond „benne van” a ma- gyar gazdaságban. Sajnos, mindezidáig szinte semmi sem történt a hiány okozóinak felszámolásáért, s most gyor- sított tempóban rá akarják sza- badítani a lakosságra az adós- ságterheket – nos, ez már-már kezelhetetlen szociális fe- szültségeket okozhat. Ezzel szemben a kormányzat türe- lemre int, s minduntalan azt skandalizálja: a jövő évet a ha- laszthatatlan átalakítás érde- kében ki kell bírni, aztán majd jóra fordul minden. Az előző kormányok szakmi- nisztériumai is nagyon pontos- san felismerték, hogy a hiány csökkentésének óhaja és a megvalósíthatósága közötti óriási a szakadék. De szem- rebbenés nélkül elfogadat-

ták a politika ígérvénye szerint megépített költségvetési té- teleket. Tudták: nem lehet végrehajtani. Es akkor mi van – tarták szét karjukat –, pár hónap nagy idő, majd kiöltünk valamit.

Erős a gyanúm, most is az IMF diktátumának kell megfelelnünk, és ők nemigen szoktak engedni a negyvennyolcból, akarmondani, az ötvenből. Meret ők az 50 milliárd forintos hiányt tartják csak elfogadha- tónak. Látható, ez a kabinet is a túlélésre egyszerűző. Mert ahhoz, hogy elkerüljük a teljes összeomlást, égetően szüksé- günk van a nemzetközi pénz- intézet hiteleire. Ez az igény félresöpör minden más szem- pontot.

Persze megértem a kormány- tisztviselőket. Egyszerűen nem mondhatnak mást, ha va- lami reményt akarnak önteni az állampolgárokbá. Megér- tem, de nem tudom elfogadni. Ezért nem hiszek nekik. S azt hiszem, nem vagyok egyedül.

BYG

Sztorik és anekdoták

Ajánlott válasz Extráéknak

Ajánlott üzenetben mentegetődik a Pécsi Extra: szándékuk szerint „Pécset történi”-jeiket senkit se szeretnének megbántani, és mindig csak olyanokat választanak hőseikül, akiket tisztelnek és szeretnek. S minthogy kétségem efelől eddig se volt – sőt! – (ezért meriem írni nekik), a választévlévléből levont következtetés, magyarzkodás kissé meglepett. Nyáire félreértették volna sztorikedvelő „anekdotai rea- lizmusomat”?

Ámde mielőtt ama leprüsszentett fejű kopasz tábornok szerepében tetszelegnék, kit mentegetőzései- vel kis híján gutaütésbe kergetett egy káshivatalknak, talán álljon itt a levél, amelyben két sztorit írtam meg az Extrának, s amelyből az egyiket közölték is Ajánlott üzenetükben: „Tisztelt Kollégák!

Túlzó fokú színházkritikai jellemzésem a „Pécset történi”-ben, mér- hetetlenül jólesett, csökkenve ama kesere száját is, hogy szerepem a „Kaposvár-jelenség” kialakulásában mily csekély, jörszerűen nincs is. Olyannyira, hogy a ciudli kötet szerzője pusztán egyhelyütt utal „munkásságomra”. Egy korabeli napi tudósításom kapcsán – a bér- letezekekről...

A történet így is kedves, hangulatos, ötletes. Nem kutatom, honnan merítette a Névtelen (nem a Sempeti: a pécsi), de, mint minden anekdotának, ennek is van némi valóságalapja. Igaz, kaposvári mű- ködésem idején nem írtam a pécsi színházról, szovjet vlgjátékról pláne nem. Pedig nagyon szerettem volna, de a hatvanas években erről szó sem lehetett. Idézett főnököm nem szűnő diabolikus gyűlö- lete Pécs iránt nemianácossá emelte akár a város nevének említését is. Tudtommal nem is járt a Mecsek alján, talán csak egyszer: még nagydíák korában, a ministránsgyerekek találkozásán... Ezt a „stek- ket” ugyan mindig tagadta, miért is egyszer kis híján halak eledelévé lett, valahol maligánfoktól délre, Révfülöp és Fonyód között. (Egyé- ként Újváry Jenő és a neves szobrász, Bors István jóvoltából, akiket mellesleg a matrózok fogtak le az utolsó pillanában...) Dehát ez már egy másik történet.

Amiről a „Pécset történi”-ben esik szó, az A HELYZET egyik laptervezésiével állhat összefüggésben. Nekem a jó képességű színházi rendező édesapja jutott, akiről portré készültem írni. A fiatal rendezőről, mint színházról, korábban több ízben tettünk némely kritikai megjegyzéseket a DN-ban. Főnököm ezúttal fölvetette: jó lenne esetleg vele is beszélgetnem ebből az alkalomból.

Kereken megtagadtam. „Tudod te, kérlek, hányszor üzenete ez kriti- kák után, hogy ő elég jól dzsúdózik?... Én viszont ma már elég lassan futok...”, mondtam a poén kedvéért, de eléggé határozottan.

A levél végén megjegyeztem még, hogy valójában minden anekdo- tának van valóságmagva, de – szerencsére – nem minden valós történetből lesz anekdota.

Ha bárki ezen levél után úgy érzi, megbántottam – lelke rajta. A harmadik sztori („a pécsi”), nyilvánvalóan az első kettő összevo- násdával született. S minthogy közlésük jó sztori, megfelel az anekdotai műfajnak is, örültem neki.

Hozzáílv: ha „rá is prüsszentünk” olykor egymás fejére, bizvást nem jutunk a két csehovi novellahős sorsára.

Kollegiális üdvözléttel:

Wallinger Endre

M i k u l á s és T é l a p ó

Szent Miklós (270 k.-350 k.) a kis-ázsiai Myra püspö- ke, a halászok, révszek, a vízenjárók, a kereskedők, a bencés apátságok, a házasa- g és anyaság, a gyerme- kek, majd később a polgári élet, a polgárvárosok védő- szentje volt. A 13. sz.-tól ter- jedt el a Miklós napi gyer- mekvizsgáztatás, jutalma- zás, illetve büntetés-mo- kása. Az ajándékozás mai for- mája újabb keletű, osztrák eredetű szokás.

Persze mindez ma már nem annyira közsismert. Az átlagos házi-könyvtárral bí- rók nemigen találják meg a Mikulásra vonatkozó tudni- valókat. Nézzük például a népszerű Magyar Értelme- ző Kéziszótár (Akadémiai Kiadó, 1985.) meghatározá- sát:

„Mikulás fn l. Gyermekek képzeletében: dec. 6-án a jóknak ajándékot, a rossz- szaknak virgácsot hozó fe-

hér szakállú, piros köntösű, püspöksüveges öregem- ber./Ilyen, rendszerint cso- koládéból való figura. 2. A mikulás jövetelének napja.

A szótár szerint tehát a Mi- kulás valójában nem léte- zik, a gyermekek fantázia- dús képzetének terméke csupán. Hogy miképp és honnan került a gyerekek képzeletébe, arról nem tu- dunk meg semmit. Mivel a fentiek alapján elvethetjük a felnőttektől való tudás meg- szerzésének lehetőségét, valószínűleg örökletes tu- lajdonágról van szó, mely kiskorú szülőtől eredeztet- hető. Hogy a felnőtt társadal- om egy része elfelejtette, vagy tán kinötte gyermek- kori képzelgéseit, arra számtalan bizonyíték talál- ható az elmúlt negyven év sajtójában. Azokban, me- lyeket az állampárt mint mecénás „támogatott”. Tu- dunk olyan megyei napilap-

ról, ahonnan a Mikulás szó a pártbizottság illetékes "szakembere" által kiülta- tott. Helyette a Téliapó kife- jezés használata vált kötele- zővé. Téliapó ugyan küllem- re teljesen egyezett a Miku- lással, talán csak munkás- paraszt származása és kö- nyörtelen ateizmusa külön- böztette meg tőle. Leg- alábbis azok szerint, akik a karácsonyt fenyőünnepként ünnepelezték, a Székes- egyházat pedig csak "négy- tomyú műemlék épület"-ként tudták elfogadni.

Reméljük, mindez már a múlté, ma már mindenki szabadon és büntetlenül ün- nepelheti meg a Mikulást és a Karácsonyt, és bízunk abban, hogy annak sem lesz bántódása, aki történetesen Téliapóra és Fenyőfaiünne- pélyre vágyik. Csak egyik se legyen kötelező többé. ■

Cseri László

Ezen a helyen hétről-hétre megtalálja

a PENTAMER KÜLD-ÖN-C

levél és csomagszállító szolgálat hirdetését.

Tel.: 72/32-822

• PENTAMER KÜLD-ÖN-C •

A HELYZET

Dunántúli héttapl

Főszerkesztő: HAVASI JÁNOS

Főszerkesztő helyettesek: FERLING JÓZSEF, GÁLLÓS ORSOLYA
Külös főmunkatárs: HALLAMA ERZSÉBET
Főmunkatársak: CSALOG JUDIT, WALLINGER ENDRE

Rovatvezetők: CSERI LÁSZLÓ - fotó, STEVAN POPOVIĆ - szerzőhorvát, SCHILLINGER ERZSÉBET - kultúra, SZENDE BÉLA - néma, VARGA DÁVID - gazdaság

Belső munkatársak: LUTHÁR PÉTER, TAMÁSI JÁNOS, TÓTH LÁSZLÓ, RIKLI FERENC

Állandó szerzőink: J.F. BALVANY, FELSŐ PÁL, KLAUSMANN VIKTOR, KÖNCZÓL IMRE, TAKÁTS JÓZSEF

Tervezőszerkesztő: HARNÓCZY ÖRS

Grafika: ISTVÁN LÁSZLÓ

Computer technika: KADLICSKÓ ZSOLT

Szöveg szerkesztő: MOLNÁR ÁGNES

Szerkesztőségi titkár: VINKOVICS NÓRA

A szerkesztőség címe: 7621 Pécs, Sallai u. 7. Pf. 92

Telefax: 72/14-424

Szerkesztőségi telefon: Pécs 72/27-377

Szekszárd 74/13-076

Nagykanizsa 93/13-208

Budapest 1/11-49-212

Kiadja: A HELYZET Lap- és könyvkiadó Kft. 7621 Pécs, Sallai u. 7. Tel.: 72/27-377

Feladás kiadó: BERKES GYÖRGY

Ugyvezető igazgató Menedzser: Dr. DOBOS BÉLA

Terjesztő a magyar Posta és A HELYZET Kft. terjesztőhálózata

Előfizethető: bármilyen hírlapkiadás- tól postahivatalnál, a hírlapüzletek- ben, a hírlapkiadásüzletknél, valamint a szerkesztőség és a kiadó címén, illetve a hirdetésfelvevő irodákban.

Előfizetési díj: egy hónapra 75 forint, negyedévre 210 forint, félévre 400 forint, egészévre 800 forint.

Készült az SZKI Computer Média Rt. Progress rendszerével A HELYZET Kft.-ben.

Nyomdai munkálatok: Szekszárdi Nyomda, Szekszárd, Széchenyi u. 46. Telefon: 74/11-422

Feladás vezető: Vadász József igazgató

Engedélyszám: III/Pf.11/74/Ba/1989.

HU ISSN 0864-974 X

A Lakitelek-mítosz

Másfél hónappal ezelőtt egy interjúban Bihari Mihály beszélt arról, hogy őt a rendszerváltás során igazán váratlanul a "keresztény, konzervatív irányzat nagyfokú megerősödése" érte. "Az MDF első két lakitelki találkozásán még nyoma sem volt ennek a szellemiségnek. "Az akkor szerintem egy európaibb, tágabb levegőjű, egymás nézetei iránt toleránsabb szövetkezés volt." A nyilatkozat óta eltelt időben gyakran esik szó a sajtóban az MDF jobbratolódásáról, konzervatívvá válásáról. Az alábbi cikk e jelenséggel foglalkozik.

1987-88-ban az MDF-et alapító "lakitelkiek" politikai nézetei nem voltak azonosak. Bíró Zoltán, az egyik akkori vezető személyiség például a népiek baloldalának hagyományát folytatta, a "harmadik út" híve volt, s nem állhatott tőle távol valamilyen "magyar szocializmus" eszméje sem. Hogy Csoóri Sándornak nemigen lehetnek illúziói a szocializmussal kapcsolatban, azt lehetett tudni híres Kutyaszorító-előszavából. Egységesek voltak viszont a "lakitelkiek" abban, hogy gondolkodásuk középpontjába a nemzeti kérdést helyezték. Ellenzékiségük ebből a szempontból fogalmazódott meg: elutasítan-

dó a pártállam politikája, mert sorsára hagyta a határon túli magyar kisebbségeket, s elutasítandó, mert a határon belül gazdasági és erkölcsi válságba sodorta a nemzetet. Az a politikai hagyomány, amelyből szinte valamennyien indultak, a népiek tradíciója, nem kínált konkrét, korszerű válaszokat a mai gazdasági és politikai kérdésekre. A "harmadik út" népi gondolatába beleépült valami eredendő gyanakvás a kapitalizmussal, a tőkével, általában a modernizáció nyugati mintáival kapcsolatban. Kínált viszont a népiek hagyománya egy nagyon erős értelmiségi magatartásmintát, amely szerint az író nemzetének szószólója. Az MDF nem politikai pártnak alakult. Egyrészt mert a népiek tradíciójában eleve ellenszenv élt a politikai formák iránt, másrészt az említett magatartásminta belső lendülete nem pártot, tehát részt akart létrehozni, hanem az egész akaratát kifejező nemzeti egységmozgalmat. Magyarországon azonban 1987-1988-ban éppen a politikai formák hiányoztak, mert azt a teret, amelyet egy normálisan működő társadalomban a politika foglal el, itt a pártállam tartotta ellenőrzés alatt, 98 százalékos győzelmeket hozó parlamenti választásokkal. Az MDF nemzeti egységmozgalomnak indult, amelynek tisztázatlan ideológiai alapja a népiek politikai hagyománya volt, valamiféle harmadik, magyar út kívánása, ami se nem kommunizmus, se nem kapitalizmus. E nézet korszerűbb megfogalmazása Kiss Gy. Csabától: ő nagy koalíciós összellenzéki szervezetet szeretett volna látni az MDF-ben, amely állandó nyomást gyakorol a hatalomra, akár a lengyel Szolidaritás.

Kissé érhetetlen, hogyan érthette Biharit

váratlanul a keresztény-konzervatív szellemiség előretörése. Abba az ideológiai űrbe, ami az összeomló hivatalos kommunista tan helyén keletkezett, elsősorban a nacionalizmus nyomult be egész Közép-Európában. A térségben hagyományosan a nacionalizmus az uralkodó ideológiák fő rendezője. Csehországot kivéve, ahol a két világháború között nem jobboldali, keresztény-konzervatív rezsim volt hatalmon, az összes közép-európai országban a nemzeti eszme magával hozta a két világháború közötti jobboldali formáját, előítéleteit, szóhasználatát.

Az MDF esetében azonban a kérdés bonyolultabban vetődik fel. Amikor keresztény-konzervatív szellemiséget emlegetnek az MDF-fel kapcsolatban, összecsúszik két különböző dolog. Egyrészt az Antall József által is képviselt konzervatív, jobbközép álláspont, amely a mai német kereszténydemokráciához áll közel, s ami liberális alapokra épül. Másrészt az a keresztény-nemzeti ideológiai tömb, amely a 20-as évek magyar jobboldalának gondolatait, szóhasználatát kapta készen, jobb esetben azt igyekszik korszerűsíteni. Az MDF nemzeti jellegű nagy gyűjtőpárt lett, így az ilyen irányú eltolódás elkerülhetetlen volt. Ma megítélésem szerint az MDF jellegét, de legalábbis image-át egyrészt ez a keresztény-nemzeti tömb, másrészt a "lakitelkiek" egy részéhez köthető populista irányzat határozza meg, illetve a kettő egyensúlya. A két álláspontnak egyik közös vonása antiliberalis gyanakvásuk. Néhány hete Lakitelek már nemcsak a találkozókat jelenti, hanem a populista gyakorlat példája is: az MDF-es polgármester azonnal elbocsátotta az összes tanácsi alkalmazottat,

a Tavaszi Nagytakarítás ígérését megvalósítva. Arra a figyelmeztetésre pedig, hogy ez az intézkedés törvénytelen volt, azt válaszolta, hogy a közösség érdekében és akaratából cselekedett. De hát meg lehet-e szegni a közösség érdekében a törvényt? Nem olyan országban szeretnénk-e élni, amelyben nem egy személy, nem egy csoport, egy párt, hanem a törvény uralkodik?

Ha a fentiek igazak, akkor az MDF egy évvel ezelőtti, Antall József nevéhez köthető korszerűsítési fordulata félsiker volt. Antall felismerte, hogy a kormányzáshoz csak a jobbközép vonalán lehet eljutni, hogy határozottabb karaktert kell adni ennek a nagy, alakatlan gyűjtőpártnak, hogy be kell épülni az európai pártstruktúrába. A fordulat sikeres volt, mert kormányra segítette az MDF-et. És sikertelen, mert nyugati értelemben vett kereszténydemokrata pártnak nem mondható az MDF, a felszín alatt máig ott működik a nemzeti egységmozgalom öntudata.

Ma gyakran olvashatunk olyan kijelentéseket, amelyek a lakitelki találkozókat a magyar demokrácia bölcsőjének tekintik. Mint ha egy nagy nemzeti egységmozgalom indult volna Lakitelekről, amely azután kivívta a demokráciát. Valójában azonban egy párt, az MDF szülőhelye volt az ottani falusi sátor, s ez a párt is egyre kevésbé hasonlít akkori önmagára. Abban a történelmi pillanatban Lakitelek Pozsgaynak és a reformkommunista értelmiségieknek, valamint a "harmadik utas" népi írónak a találkozója volt. Nagy jelentőségű esemény a magyar demokrácia születése szempontjából. A történelem azonban más irányba indult, mint ahogyan ott, a sátorban hitték. Lehet, hogy ténylegesen egy lakitelki filmfelvételtől nem retusálták ki Pozsgayt, politikai értelemben azonban ez a kiretusálás megtörtént. Mára Pozsgay jelentéktelen politikai szereplő, s lehet, hogy az MDF országos gyűlése után a "lakitelkiek" is még inkább háttérbe szorulnak. Az MDF, ha az Antall által kijelölt úton halad, egyre kevésbé fog hasonlítani Lakitelekre. ■

Takáts József

Slamposság-csokréta

A pénztáros intim kiabálása. Ha mind utcasóprónek mennénk. Elegáns bankban rozsdás pléhtálca. Vakarnak a kereskedők.

Az érett szocializmus építésének útján hozzánk szegődött egy csöndes, alig észrevehető társ; a kollektív slamposság. A tárgyi és szellemi rendtelenség. Azért jöhetett velünk, mert tapintatos volt. Soha nem lépte túl az elviselhetőség mértékét, sőt, olyannyira alkalmazkodóképesnek bizonyult, hogy már-már természetesnek vettük jelenlétét. A lelkes építést közben forradalmilag befejeztük, "ő" azonban velünk bandukol tovább. Nem tágit. És vizgáz, hogy továbbra se tűnjék föl nagyon. Eltompult érzékszerveink ingerküszöbe fölé alig-alig ugrik. Félek, hogy még sokáig elkísér minket.

Módszerének legfontosabb része, hogy kicsinységekbe bújva menti át magát, s ha egy-egy fontos főútvonalról el is űzzük, ezer apró ösvényen követ bennünket.

Egy szabad polgár éberségét magamra erőltetve csíptem nyakon "óraságát" néhány ilyen mellékutacskán.

Bank 1.

Állok a sorban /na már ez is.../, három pénztár van, de persze csak egy működik. Itt intézzük sokan egészen intim ügyeinket, amelyek csak ránk, illetve az adóhivatalra, esetleg, ha bűnbe esnénk, a nyomozhatóságra tartoznak.

Sorszámot tartunk a kezünkben. Ettől lesz a dolog egy kicsit titkos. A pénztáros kisasszony megnyom néhány billentyűt, egy dobozon megjelenik a számunk, a skatulya tetején villogni kezd egy sárga lámpa, ráadásul a szerkentyű azt búgja, hogy tu-tu-tu-ti-ti-tu. Akkor nekünk kell odalépni az ablakhoz. Ülhetünk is a székeken, topoghatnánk elszórtan, úgyszólván a sorszám dönt. De mi sorban állunk. Megszoktuk.

A gép meg bemozdja az unalmast. Számok helyett kiszkrazsok jelennek meg rajta. A kisasszony egy kicsit dühöng, azután nem gombokat nyom, hanem kiabál. De nem szá-

mot kiált ám, hanem leolvassa a nevetek és úgy szólít. Nesze nekünk anonimitás... A Kovács dollárt tett be, a Szabó márkát vett ki, özvegy Kissné pedig már megint hátralékban van az átutalási betétszámláján, mert kevés a nyugdíja.

Nekem külön pechem van. Egy „kedves” ismerősöm meghallja a nevemet, rögtön hozzám is pattan és tapintatosan ordítóva érdeklődik: „Na mi van? Valutázunk, valutázgatunk?” Ennek aztán hiába magyarázom, hogy most forintot vettem ki... És egyáltalán? Miért érzem úgy, hogy magyarázoknom kellene?

Szemét

A lakótelepi kukákból egy bizonyos csoport tagjai naponta kétszer-háromszor kiszórják a szemetet, átválogatják, majd távoznak. Becsületekre legyen mondva: nálunk a legtöbb vissza is rakja a maradékot. Jól megfigyeltem.

Az egyik ilyen kincskereső azonban a minap egy teli konténer kigubertált, majd azon mód ott is hagyta az autóparkolóban mindazt, ami már neki is szemét.

Napokig úgy maradt az egész. Körülbelül egyötödét szétfújta a szél a lakótelepen, de a többi monolitikus képződményként a helyén bűzlött. És akkor jött egy ember az egyik házból. Lapáttal. Tíz perc múlva a szemét a kukában volt.

Irgyeltem azt az embert. Tizen és tizen mentünk arra naponta, s legfőkébb megjegyeztük: hű, de guszttalant. Egyetlen polgár volt, aki tudta, hogy mi a teendő.

Most már csak azon gondolkodom: talán, ha mindannyian utcasóprónek mennénk...

Bank 2.

Ez egy valóban intim bank. Itt halcan súgnak-búgnak az emberrel csinos és kedves hölgyek. A berendezés formatervezett, elegáns. A környezet úgy tetszik, nevelő hatású, mert – minő véletlen – itt is megjelenik ugyanaz az ordítózó alak, de most úgy tesz, mintha sohasem látott volna.

Már egészen jól érzem magam. Leültetnek, mert sajnos tíz percet vár-

nom kell, igazán bocsássak meg, borzasztó, nem szokott ilyen előfordulni...

Ráérek. Sajnos. Mert így van időm szemlélődni. Az intim bankban a formatervezett asztalon a formatervezett hamutartóból kiömlöttek a formátlan csikkek, mert annyian voltak, hogy nem tudtak bent maradni. Majd átbilleg a márványpadlón viseltes, ujjatlan nájlón otthonkában egy néni (feltehetőleg ő a takarító-személyzet), kezében rozsdás pléhtálca, azon bögre kávé gőzölög, a néni a bank vezetőjének viszi.

Még ezt-azt észreveszek, de nem teszem szóvá. Mert az ügyintézők oly kedvesek és készségesek ebben az elegáns bankban.

Címkevakarás

Elfogytak a kenceficék otthon. Mint kitűnő háziember szorongatom a kezemben az eszemet; egy cédulát, amely szerint kell habfürdő, dezodor, stb.

Válogatok. S mivel a bevásárlás mindig szennilissé tesz, magamban beszélek. Azt mormogom: „Mi a fenének vannak levakarva a címkék az egyik flakonról?”

Ezt meghallja egy ismertlen, középkorú asszony, De nem néz nagyon hülyének, mert szóba elegyedek velem. És fölvilágosít.

Azért vannak levakarva a címkék, mert azzal a kozmetikai családdal játszani lehet most. Csináltak egy színes űrlapot, arra rá kell ragasztani a címkéket, be kell küldeni és óriási nyereményeket sorsolnak ki a beküldők közül. Elvileg a vásárlók lennének a potenciális nyerők. De hát ugyebár...

Megköszönöm a jóindulatú aszszonynak a fölvilágosítást és megszánom a szegény, amúgy is panasszal teli kereskedőket. Szerencsétlenek, mennyit kell mostanában vakarniuk... És az a nagy postaköltés... Meg a sok tolvaj... Ajjaj.

A fentiekhez hasonló, sőt még dúsbabb slamposság-rendtelenség csokréta egy-két óra alatt hazánkban bárhol, bármikor összegyűjtethető.

Ajjaj, ajjajaj... ■ Luthár Péter

Fotó: Tóth László

Ünnepek között is nyitva tartunk!

NŐI FODRÁSZAT

Pécs, Szigeti út 8/a

Olcsó árak, kiváló minőség!

B Ű É K I

Az újságírók naiv elképzelései

„Sosem voltam szélsőséges”

Torgyán József a pécsi Értelmiségi Klubban több órás beszélgetés után adott interjút A HELYZET számára. Első két kérdésünk nem a Kisgazdapártra és a kormányra vonatkozott.

– Mi a véleménye az abortuszról?

– Én személy szerint az emberek alapvető jogai közé sorom ezt a jogot is. Elképzelhetetlennek tartom ennek olyan mértékű korlátozását, ahogy ezt többen felvetették.

– És a halálbüntetés eltörléséről?

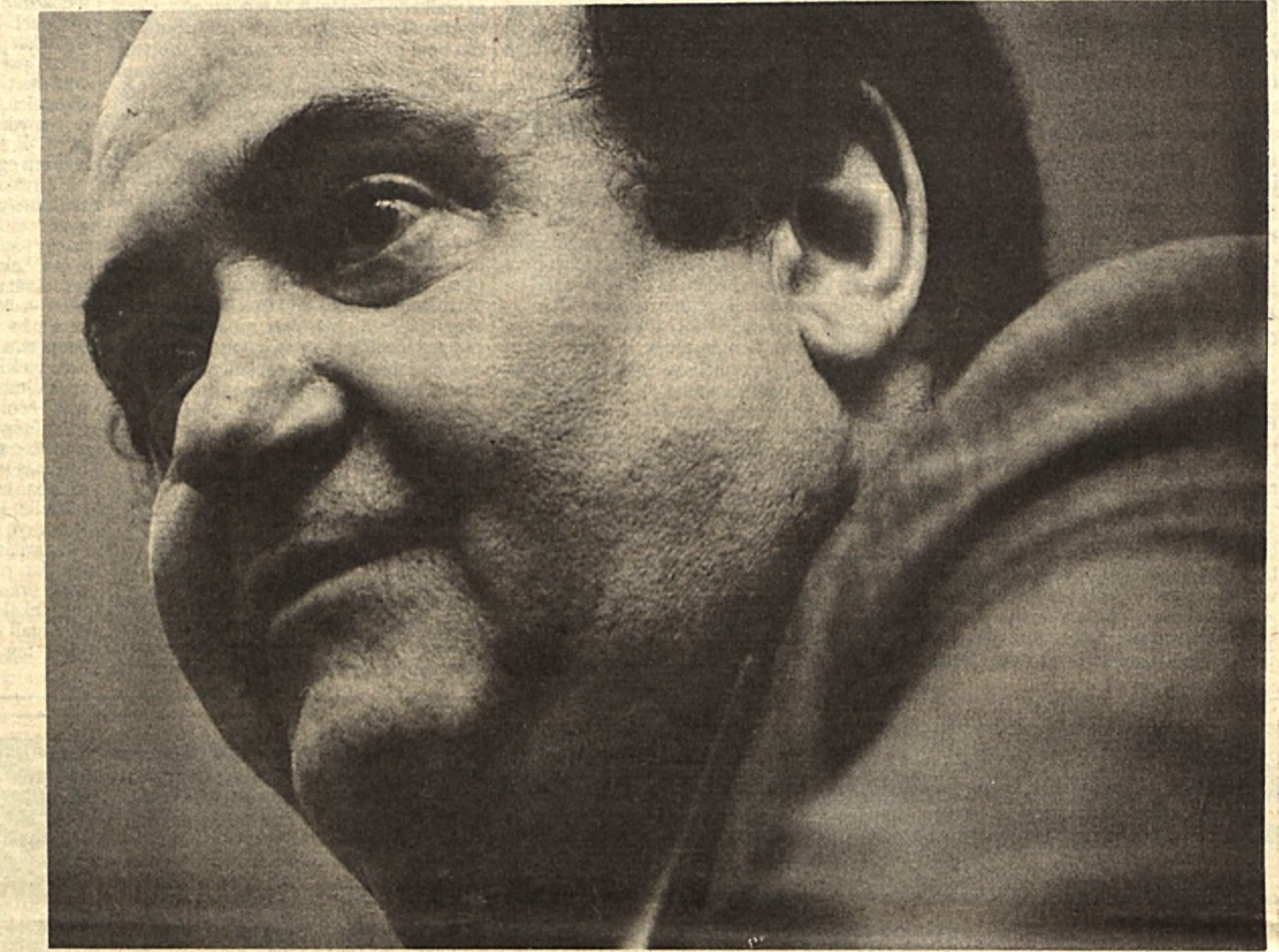
– Egyértelműen helyeslem. Nem egyeztethető össze civilizált államok büntetőjogi magatartásával. A halálbüntetés még soha nem tartott senkit vissza olyan bűncselekmény elkövetésétől, melyet a törvény halállal büntet. Ma már egyetlen európai jogállam sem ismeri el a büntetés jogosságát, tehát ha mi közeledni akarunk ezeknek a jogállamoknak a köréhez, akkor mindenféleképpen azonos álláspontra kell jutnunk velük.

– Ön szerint van-e ma kormányválság Magyarországon?

– Nincs kormányválság. Kormányváltozás van, olyan értelemben, hogy miniszterek személye szóba kerülhet, de ezt konkrétan senki nem tudja, én is csak pletyka szinten ismerem az ezzel kapcsolatos híreszteléseket. Az viszont nyilvánvaló, hogy egyes kérdésekben más elképzeléseim vannak nekem személy szerint, de ez nem jelenti azt, hogy ne tudná ez a kormány az országot irányítani. Óriási a nemzetközi elismertsége. De valószínű, a kormány sem elégedett saját munkájával, ezért jelentette be a miniszterelnök úr, hogy változtatni kell a kormány összetételén.

– Ha már itt tartunk, úgy látom a Kisgazdapárt sem érzi olyan jól magát a koalícióban, mint az elején. Érezhetően feszültebb a viszony.

– Egyértelmű, hogy mi radikálisabb irányba halad, gyorsabban haladni kívánó párt vagyunk, mint a Demokrata Fórum, mely önmagáról is azt a bizonyítványt állította ki, hogy ő a "nyugodt erő", ebből fakadnak ezek a problémák. Ennek a kormánynak mindenképpen fel kell róni azt, hogy a tulajdoni viszonyokat nem rendezte az első héten, mert ez hallatlan kárt okoz például a külföldi tőke behozatala szempontjából. Ha a földtörvényt a kormány nem hozza meg, akkor ennek beláthatatlan társadalmi következményei lehetnek. Ez egyértelmű. De én úgy gondolom, a kormány most már valóban gyorsabb tempóra fog váltani, tehát a mi igényeinket is jobban ki-elégítjük, s nem lesz ez a rossz közérzet.

– A Kisgazdapárt komoly létszámot veszített hívei köréből azzal, hogy nem tudta teljesíteni választási ígéreteit.

– En azt hiszem, hogy ha az általános kártalanítás vonatkozásában meg lesz az előrelépés, akkor láthatják az emberek, hogy a Kisgazdapárt következetes magatartása meghozta az eredményt, szerintem ez ugrásszerű javulást fog hozni pártunk megtűlésében.

– FIDESZ, Kisgazdapárt helycseréről mi a véleménye?

– Nem, nem, erről szó sincs. Ez egész egyszerűen egyes újságírók naiv elképzelése, én is olvastam ilyent. Ez nem valósulhat meg.

– Mi a véleménye a pártoktól független szakértői kormányról?

– Reális lehetőségét nem látom. A pártok egymástól oly mértékben eltérő poliükát folytatnak, amely ki-

zárja azt, hogy ilyen közös nevezőn történő kormányzás valósulhasson meg. Valóban, katasztrófhelyzetben rövid ideig több országban előfordult, hogy nemzeti egységkormány próbálta az országot kivezetni abból a helyzetből. Ennek analógiájára gondolják egyesek, hogy ez beválthat nálunk is. De ennek értelmét én most nem látom, és elképzelhetetlennek tartom.

– A parlamenti munka egy részét nyomon követhetjük, többször is láthattuk, hallhattuk, hogy Ön a viták során gyakran bírálja Orbán Viktort, de ezek a megjegyzések nem szakmai jellegűek.

– Azt hiszem, az Orbán Viktorral a sors furcsa fintora folytán valóban nem volt szakmai vitám, de nagyon szívesen leülök vele ilyen kérdésekről beszélni.

– En olyan Orbán-felszólalásokra

gondolok, melyek kritikát vagy véleményét fogalmaztak meg, és Ön nem tartalmuk miatt találta azokat felháborítóknak. – Valahogy úgy adódott, hogy nekem akkor kellett felszólalnom, amikor valami kirívó modortalanságot tapasztaltam Orbán Viktor részéről. De szívesen vitatkoznék vele más kérdésben is, remélem erre is sor kerül.

– Nyilván Ön is hallotta, hogy többek szerint, az Ön "túl heves" természeté miatt a Kisgazdapárt is vesztett népszerűségéből. Nem gondolt-e arra, hogy a Kisgazdapártban a frakció vezetésben esetleg cseréle lenne szükség?

– En azt hiszem, ha néha ilyen kifogás elhangzik ez valóságos érvek helyett az én eltávolításomat szeretné elérni és megfelelő érvek helyett hivatkoznak ilyen légbőlka-

pott állításokra. Azt hiszem, hogy a szerepléseimmel mindenütt olyan tömegeket vonzok, mint senki más. Tehát én ezzel nem tasztok embereket. Én soha semmilyen szélsőséges magatartást nem tanúsítottam. Olyan persze volt, hogy egy évvel korábban követeltem bizonyos dolgokat, amelyeket később a társadalom átvett tőlem... Az oroszlanyi bányszok például zászlójukra tűztek egy csomó követelést azokból, amiket én elmondtam. Azt kell, hogy mondjam Önnek, ma már egyetlen olyan követelése sincs, mely ne lett volna széles népi követeléssé időközben. Legfeljebb én hamarabb észrevettem ezeket az igényeket, hamarabb tartam a társadalom elé. ■

Schilling Erzsébet
Fotó: Tóth László

Szabad demokraták nyugóponton Oda a radikalizmus?

Folytatás az első oldalról

Erdősítette e feltételezést az is, hogy a parlamenti mechanizmus révén sokszor együtt szavaztunk az MSZP-vel. Azt hiszem a tanácskozáson résztvevők megnyugvására megerősítést nyert, hogy az SZDSZ, a maga szociálliberális irányvonalát kívánja tartani. Nem felel meg a valóságnak az a feltételezés, hogy ez valami ideiglenes, természetellenes állapot, Kelet-Európában igenis lehetséges ilyen típusú párt. Másrészt nem hiszek az oly sokat emlegetett társadalmi ürkben, hiszen nem akadályozta eddig sem senki, hogy olyan baloldali párt alakuljon, ami ezen a politikai bázison talál szavazókra. Az lehet, hogy a társadalomnak vannak olyan törekvései, amiket nem fednek le a pártok, de üres tér nem létezik. Feltételezhető, hogy Kelet-Európában, különösen Lengyelországban és Magyarországon nincs tere egy nyu-

gat-európai típusú szociáldemokrata pártnak, mert a középsztyály fele álló-alkív munkásság jelentős része állami üzemekben dolgozik, s nem magán munkaadókkal áll szemben. Ez alapvetően más társadalmi közeget teremt. Így nincs tere egy olyan érdekvédelemmel összehangolt politikai pártnak, amilyen a szociáldemokrata párt. Feltehetően ennek a rétegnek, amire sokak szerint a szociáldemokraták rámozdulhatnának, egy részét az SZDSZ maga mögött tudhatja. A másik rész távol tartja magát a poliükától, sőt a gazdasági problémák miatt egyre távolodik tőle.

Solt Outilia, a küldöttgyűlésen megválasztott jószolgálati és etikai bizottság vezetője sem fogadta el az ügyvivői testületbe való jelölését. Szociális érzékenységét ismerve, sokan ebben keresik az okot:

– Ennek semmi köze a dologhoz. A

liberalizmus és szociális érzékenység mondvá csinált ellentét. Ez nem egymást kizáró fogalom, ami persze nem jelenti azt, hogy az SZDSZ mindig helyes választ ad ezekre a kérdésekre. Ennek alapján azonban nem lehet azt mondani, hogy e keretekben nem is találhatók meg a jó válaszok. Az ügyvezetői testületből való távolmaradásom oka nem itt keresendő, inkább az ügyvivői testület munkamódszerbeli sajátosságaival, kommunikációs rendszerével van bajom. Az én dilemmám az, hogyan képes egy párt karakteres politikai arcot mutatni, miközben élénk visszacsatolási rendszert működtet. Hogyan lehet igazi kontroll alatt tartani a poliükai döntéseket. Tudom, ennek más pártokban sem létezik kidolgozott gyakorlata. Annak nem látam reményét, hogy e gondjainak súlyt tudtam volna adni az új testületben. Ezért nem vállaltam a jelölést.

– Az SZDSZ egyik belső alapproblémájának tartják sokan a radikalizmus és a parlamentarizmus viszonyát. Itt a viták nyugópontra jutottak. Ezzel oda a radikalizmus? – kérdeztük Rajk Lászlótól, az ügyvivői testület tagjától.

– Ha valaki megvizsgálja a tavaszi átmeneti programunkat, kiderülne, hogy a politikai élet éppen úgy strukturálódott, ahogy mi azt előre jeleztük. Ma pontosan attól rossz a helyzet, ami e programból nem teljesült. Radikalizmusunk semmit nem változott, aminek a tanácskozáson bárki tanúja lehetett, az az egyes tendenciák összecsúszása volt.

Hogy vannak-e továbbra is radikális kérdéscsoportok? Mi azt mondjuk, hogy a német orientáció mellett, ami most éppen a bölcsök kövének látszik, más orientációk is léteznek. Azt mondjuk, hogy az alkotmánybíróság döntését tudomásulvéve, előlről át kell vizsgálni a privatizáció kérdését, amibe most már nemcsak a földkérdés tartozik bele. Azt mondom, hogy a kuwaiti válság, az aszály és egyáltalán a hazai monetáris helyzet tükrében át kell vizsgálni adósságállományunk helyzetét. Ezek azt hiszem radikális felvetések. Ha mindez a parlamentben hangzik el, felszisszen a kormány: – hogyan is képzeljük mi ezt?

Haraszi Miklós, az ügyvivői testület tagja:
– Mai problémánk alapja minden-

képpen a gazdasági helyzet, de mégis más a fő veszély. Az ország nem lesz képes elviselni a gondokat, mert nincs hite a demokráciában. Sokan kélik, hogy a demokrácia egyáltalán hozhat-e jó megoldást. Ezért a gazdasági program kidolgozásával egyenrangú, ha nem fontosabb feladatunk a demokratikus intézményrendszerbe vetett hit megszilárdítása.

A társadalom és a politika közti viszonyt kell alapjaiban megjavítani. Ezért beszélünk mi új nyitásról, igehirdető párt helyett tanuló és kérdező párt akarunk lenni.

– Mindezzel együtt, mikor lesz az SZDSZ-nek a mai gondokra választ adó alternatív gazdasági programja? – Nem akarunk a jövőben olyan programot csinálni, amit a szakértők íróasztalaik mögött fundálnak ki. Olyan gazdasági program kell, ami azt a politikai megoldást is tartalmazza, melynek révén az emberek megértik: nincs kibontakozás viszonylagos társadalmi különbségek nélkül. Mindenképpen társadalmi konszenzust kell szerezni egy ilyen gazdasági programnak. ■

Rikil Ferenc

Demszky, gyün a régió!

Csepel-City mint Manhattan

A mézesmadzag esete a pusztával, avagy a vidék kaparja ki a gesztenyét? Bécsből minden egyszerű és természetes. Hová ürül a pesti kloáka?

A vilákiállítás megrendezése mellett érveltek az előadók a Dél-Dunántúli Regionális Gazdasági Kamara somogyi bizottsága és a MATEK megyei szervezete által rendezett november végi tanácskozáson Kaposváron. Az érvelés nem különösebben hatotta meg a hallgatóság kiállítás ellenző részét, de a rendezvény pártolói sem igen merültek új erőt az elmondottakból. És valószínűleg az ingadozók sem lettek sokkal okosabbak, mert továbbra is megmaradt dilemmájuk: vajon ez a grandiózusnak megálmodott budapest-bécsi hacacaré gyógyító vératömlesztést ad-e a magyar gazdaságnak – amint ezt egyesek állítják –, vagy csak még inkább sorvasztja az amúgyis vérszegény ökonómiát, amint ezt kettések mondják.

Ha pedig senki sem lelt új muni-cióra, akkor történt-e egyáltalán valami azon az esős délelőttön a somogyi megyeszékhely tudományos palotájában /azelőtt kaszinó/, vagy hiába telt meg az előadóterem?

Igenis történt. Sőt, a vilákiállítás körüli viták egy új elemmel gazdagodtak, ám erről majd lentebb. Lássuk előbb az elhangzottak leglényegét!

A bécsi városi tanács veszprémi származású gazdaságstatistika, dr. Ludwig Halász – nevezzük mi ezután csak Halász Lajosnak – diavetítéssel illusztrált aladásában ismertette, hogy Bécsben miképp is gondolják az egészséget. Ezt úgy nagyjából tudtuk már eddig is, hiszen a derék sógorok egy huncut krajcárt (ott: kreuzer) sem dobtak ki az ablakon. Amit elkezdtek vilákiállítás jelszóval, azt különben is megcsinálták volna, útjuk, telefonjuk, szállodájuk pedig már most is van doszta...

Ennél érdekesebb volt, amikor Halász Lajos arról beszélt, hogy a vidéknek, a dél-dunántúli régióknak is milyen jó lenne a kiállítás, mert hát ide csődülne az idegen nézelődni, enni-inni, aludni, költené a pénzt... Csak az lenne a teendő, hogy... És ettől kezdve a zavart hallgatóság megpróbálta lefordítani magyarra a magyarul elhangzó mondatokat. Mert halász úr egy hamisítatlan bécsi kedélyességével adta elő, hogy nem kell más, mint lelkesedés, derűlátás, azután ugye legyenek tiszták az utcák, meszeljék ki a házakat, teremtsék meg a bőséget, legyen jó út meg szállás, környezetvédelem és egészséges táplálkozás, termálprogram, rengeteg virágzó kisvillalkozás a vendéglátásban és az idegenforgalomban, ne keressenek olyan sokat a bankok, legyen egy kicsit kisebb a kamat, fogjon össze a négy megye és ne rivalizáljanak... Egyszerű, nem? Tessek bizakodni!

Jó reklám kell ennek az országnak, majd jön a nyugati a tőkével! Féltre a kishitűséggel! Ne diktáljon Budapest, vegye kezébe a saját sorsát a vidék! Ilyesmiket mondott Halász Lajos, s ebből kiderült, hogy milyen egészségesen gondolkodik a dolgokról.

Csak hát, sajnos, nálunk a dolgok nem egészségesek. Ez meg abból derült ki, amit Horváth Kálmán a kiállítás magyar programirodájának műszaki szakértője vezetett elő.

Ő is elmondta, amit már tudunk, hogy a vilákiállítás budapesti részét a Csepel-sziget északi végére és környékére álmodták oda, az lesz kéremszépen a City, meg egy kis magyar Manhattan... Azután már csupán azt sorolta Horváthné, hogy mi nincs. Például út, vasút, vízi- és légikikötő, telefon, szálloda, híd, öregördög... De se baj, mert ezt megcsináljuk, és máris úgy felpezsdül a gazdaság, hogy attól majd káprázik a szemünk. Mellesleg azt is megtudhattuk, hogy, hát, sajnos most az a helyzet, szóval... Mit szépitgessük, pillanatnyilag fél Budapest odakakil, bele a vilákiállítás kellős közepébe, a Dunába, mert régebben nem ilyen elegáns célokra szánták azt a részt Csepelen, hanem óriási szennyvíztisztító művet képzeltek oda, és azokból Pest kolákáját erre a helyre vezették, de majd elvezetjük máshová.

Mi az nekünk, elvégre az oroszok az Obot, a Jenyiszejt és a Lénát is meg akarták fordítani. Ahhoz képest az a pár milliárd, amit nekünk a szennyvizek megfordítására kellene költenünk, igazán semmiség.

De! És! Kedves vidékiek – mondta feszeltenül Horváth Kálmán – , ne diktáljon Budapest! Sőt gyakoroljon a fővárosra nyomást a vidék a vilákiállítás érdekében!

Somogy, Tolna, Zala és persze Baranya, föl Pest-Budára, resz-kessen a Demszky! Eljen Ferenc-jóska, na, nem bánom, éljen Kos-suth is, meg a monarchia is, Bécs és Budapest alig várja a vidék támogatását.

Nos – itt utalok a fentebbiekre – ez volt az új elem. Bécs és Budapest vilákiállítás-párti körei mostan a vidéket udvarolják körül, mert hát azok a fránya, fanyalgó fővárosiak, meg a zöldek... Okvetetlenkednek odaát és ideát. Meg kell tehát győzni a vármegyéket, hogy ez nekik lesz jó. Mi itt a végeken majd kipedálozzuk az egészséget.

Néhány vidéki szakember szólt a rendezvény végén. Elmondták, hogy készülnek, készülgetnek, habár azt sem nagyon tudják, mire, és az sem lepné most már meg őket, ha kiderülne, hogy semmire. De főképpen az pedzegették, akár lesz kiállítás, akár nem, ne diktáljon iten Budapest /és Bécs sem/, a vidéknek amúgy is készülődnie kell, hogy a maga lábán álljon, legyen útja, telefonja, szállodája, termálvize, vonzó programja, propagandája, falusi turizmusa és így tovább. Nehéz lesz, de majd igyekszünk.

Nahát! Summa-summarum: azt mondja a bécsi, a budapesti és a vidéki is, hogy ne a fővárosban döntsünk el mindent. Ekkora nagy egyetértés láttán elcérkenyül az ember.

Luthár Péter

Ha igen, akkor MIERT NEM?

– Akarjuk-e mi ezt a vilákiállítást? És ha igen, akkor miért nem? – vetődött fel bennem a kérdés, az EXPO hazai vezetőivel való találkozásakor, a programot támogató baranyai egyesület alakulása alkalmával.

A találkozás fő tétele az volt, hogy adva van egy modernizációs parogram, amit hazánknak így is, úgy is végre kell hajtania.

És miért ne hajtsuk végre egy olyan világprogram megrendezése alkalmával, amely program létesítményeit 40 százalékan külföldi tőke hozná létre, azoknak mi bérlői volnánk 30 évre, majd tulajdonosai lennénk. A végleges létesítményeket készen kapnánk, s ezek nem kerülnének annyiba a fentiek révén, amennyibe valóban kerülnének.

A gondolatmenet, ahogyan azt Gauder Péter műszaki igazgató elővezette, meggyőző volt számomra, s úgy tűnt, a jelenlévő baranyaiak is készek voltak az együttgondolkodásra.

Bécs és Budapest eszerint 20-20 millió látogatót fogadna, s ilyen létszámú látogató esetén a 14 milliárd dollárból megépülő létesítményekből 19 milliárd bevétel, vagyis 5 milliárdos haszon várható.

Akárcsak a nyájas olvasó, magam is fenntartásokkal fogadom az ilyenfajta prognózisokat, ám a később elmondottak szelidítettek fenntartásaimon. A dilemma, vajon egy teljesen néptelen területre települjön-e a vásárcentrum (legutóbb a Nyírség került szóba), avagy egy leromlott városrészt javítsunk-e fel, ez utóbbi javára dönt el.

Így esett a választás Dél-Budapest térségére, amely 1 kilométerre a belvárostól ma lerobbant nagyvárosi dzsumbujt jelent, amelynek feljavítása igencsak kívánatos.

Az idegen tőke pedig nem az ellenálthatatlan magyar vonzerő valamint forradalmi érdemeink okán jönne ide, hanem azért, mert hazánk valóban itt terül el Kelet és Nyugat között.

A vasfüggöny lerombolásával tudjuk, - Nyugat ismét Kelet-Európa, értsd, Oroszország felé törekszik. Amíg a vasfüggöny létezett, Európa részei észak és dél felől törekedtek egymás felé. Ma az északolasz iparvidék ismét felelevenítheti az ókor híres Borostyán útját, fel Varsón át a Balti-tengerig, és hazánkon szívesen építene utat Kijev, Moszkva irányába. Az elmúlt 40 évben kialakult Észak-Itália, Franciaország-Nagybritannia kereskedelmi útvonalak – amelyek azért elkerültek Spanyolországot valamint igazából Skandináviát is, nos ezek az útvonalak a jövőben keletre tolnak. Még nem léteznek igazán, ám máris rajzolódik egy Berlin-Prága-Budapest, Belgrad-Isztambul kereskedelmi útvonal rajza. Vagyis bárholnan közelítem, a Kelet-Európa felé vivő utak hazánkon keresztül futnak, és ezeket az erővonalakat megint csak nem a mi belső erőink diktálják, hanem Európa fejlődésének mozgásai.

– Ma léteznek ezek az igények – hangsúlyozta Gauder Péter, – és nekünk érdekünk, hogy ezek az utak minket ne kerüljenek el. A sok közül egy dolog azonban világosan érzékelteti, hogy idehaza még nincs igazán koncepció ennek fogadására: a MÁV nemrég kapott egy ajánlatot a Németországból a Szovjetunióba vezető gyorsvasút megépítésére, de mivel ennek fogadására idehaza nem volt koncepció, a gyorsvasút – amely Bécs és Budapestet is összeköthette volna, a Duna túlsó, szlovákiai partján fog megépülni. A tőke ugyanis konkrétan szeret beszélni, és ha erre nincs mód, akkor

odébbáll. És hol lép be ebbe a vilákiállítás képbe a vidék? – kérdik olvasóink.

– A kiállítás nem cél, hanem eszköz a hazai modernizáláshoz, amit a következő tíz évben eleve el szeretnénk érni – fűzi mindehhez Szilvási István, az EXPO rendezvényeinek koordinálója. – A 250 napos rendezvény látogatói, az a tapasztalat, 5-6 napot töltenek a rendező országban, amely további másfél éven át is vonzó, a kiállításról függetlenül is. Ezt az alkalmat fel akarják használni arra, hogy ne csupán a fővárosról, hanem az országról is képet kapjanak. Ezért az önkormányzatoknak ismeretmiük kell, mit tudnak kínálni, rendezvények, látványosságok, szálláshelyek és a többi területén.

Felértékelődnek a helytörténet, a néprajz által is támogatott javaslatok, a kulturális kínálat minden eddiginél fontosabbá válik. E célok érdekében alakult meg a Társaság a Vilákiállításért Barcza Egon elnökletével, s jönnek létre az egyesület helyi szervezetei, amelyek 200 jogi személlyel, 10 ezer taggal mostanra behálózják az országot. Az egyesület tartja a kapcsolatot az EXPO központjával és európai szervezeteivel.

– Akarjuk-e végtére is mi a vilákiállítást, amelyet a Honfoglalás 110. évfordulóján rendeznének, és ha igen, akkor miért nem? – vetődött fel a kérdés végül e sorok írójában.

Gauder Péter radikálisan fogalmaz: – Adva van egy aktuális modernizálási feladat, amelynek ellenáll az az elit, amely most döntésközelben van. Ez a feladat ugyanis újfajta, modern szaktudást igényel. Ezt a hazai polgárságtól várhatnánk, ez azonban még nem létezik, a hazai tőke még úgy sem. Úgy gondolom, az új menedzsmentől, az új technológiától való félelem az, amely a tétovázás mögött áll, még ha annyiszor elhangzik is, mennyire óhajtuk a modernizálást.

Gállos Orsolya

A vásár számára kijelölt terület ma.

Szegények házassága?

Az osztrák kereskedelmi kamara lapja nemrég ismét foglalkozott az 1995-re tervezett vilákiállítással, s felsorolta az osztrák gazdaság szempontjából a legfontosabb érveket az EXPO mellett és ellen. Ime egy csokor a legérdekesebb részekből:

Az Ausztriába áramló külföldi gazdasági menekültek áradata már ma is komoly problémát jelent az osztrák állam számára, s elképzelni is rossz, mi lesz itt, ha még hidat is ácsolunk kelet felé, amely jelentősen meggyorsíthatná az Ausztria irányába mozgó kelet-európai népvándorlást. A vasúthálózat, melynek terve öt évvel ezelőtt még kívánatosnak látszott, ma már elavult, népszerűtlen. Bécs és Kelet-Ausztria infrastruktúrája már így is jóval fejlettebb, mint az ország más részein, itt ugyanis 140 négyzetméter közlekedési felület (vasút, közút) esik egy lakosra, míg csak 25 négyzetméter lakófelület. Az elkészítendő parkolóhe-

lyek további 175 ezer négyzetméter lebetonozását igénylik, ez egy kisebb város területének felel meg.

Magyarország külföldi eladósodása ijesztő: 260 milliárd schillinggel tartoznak a külföldi hitelezőknek, de Ausztria államadósságaihoz képest ez szinte semmi. Az osztrák állam 800 milliárd (1) schillinggel van eladósodva, minden-esetre nem külföldi, hanem főleg belöldi hitelezőknek. A vilákiállítás tovább növelheti az osztrák állam adósságait (Szegények...) Nem kérkezik nyereségesnek a vilákiállítás. Vita csak azon van, mekkora veszteségekkel kell számolni a befektetőknek. Ha viszont a kormány vállalná a veszteségeket, ez végzetes lenne az államháztartásra nézve.

Akadnak persze a kiállítás mellett szóló érvek is. Több, mint húsz világcég jelentette be érdeklődését az EXPO iránt, köztük az IBM, a Coca-Cola, a Siemens, az Exxon. Ezek szpon-

zorálnák a rendezvényt, az IBM ezenkívül saját pavilont is hajlandó nyitni, és ezt ingyenesen Bécs, illetve az Expo Rt. rendelkezésére bocsátja.

A szovjet kulturális miniszter is bejelentette országa érdeklődését a vilákiállítás iránt, s a Vatikán is minden korábbiánál komolyabb részvételt tervez. Közel nagyvárosok, mint Pozsony, Ljubljana, Velence, Triest, Brno is az Expohoz kapcsolódó rendezvényeket terveznek. Arról is tárgyalnak, hogy az 1995-ös Oscar-díjakat Bécsben fogják átadni.

Végül egy magyarországi felmérésre hivatkozik a cikk. Eszerint a magyar lakosság érdeklődése a vilákiállítás iránt egyre nő, fél év alatt az EXPO megtartását kívánók aránya 69-ről 78 százalékra nőtt. Az sem igaz, idézik, hogy a magyar vidék a vilákiállítás ellen van: nem is Budapestben „vokoltak” a legtöbben az EXPO megtartására, hanem a Dunántúl középső részén. A magyar fiatalok között érezhető a leginkább a „pro”-beállítottság (93%), hiszen ebben is a piacgazdaság gyorsított bevezetésére látnak esélyt.

K.I.

Kockáztatni kötelző – vagy marad a takaréknak. "Őn tőzsdéznek?" kérdi munkatársunk a Postabank tőzsdeszakemberét. "Egyszer talán majd megpróbálom" – így a pénzes asszony.

Tőzsdézzünk!

MÁR BUKNI IS LEHET

Kigyózó sorok jeleztek a budapesti Girocentrale Bank előtt a Fotex-részvények jegyzésének kezdetét. Az emberek megittasultak a lehetőségtől, hiszen az igen alacsony névértékű és árfolyamkibocsátású értékpapír azt ígerte a befektetőknek, hogy rövid időn belül megkétszerezzi, esetleg megháromszorozza a tulajdonában lévő részvények értékét. Ez ugyan a Fotex esetében nem következett be, tanulsága mégis van az esetnek. A tőzsdéről nem tudunk szinte semmit. Felkerestük Oblán Szilviát, a Postabank pécsi igazgatóságának tőzsdéigyezőjével is foglalkozó munkatársát, hogy megvilágítsuk, mi a tőzsdé jelentősége, egyáltalán miért van rá szükség.

A tőzsdé a fejlett piacgazdaság szerves része, koncentrált piac, a maga nemében zseniális találmány. Azt a célt szolgálja, hogy az elfekvő, befektetésre nemigen alkalmas, kisértékű tőkéket összehozza és haszonnal működ-

tesse. A részvény a vállalat eredményéből részesedésre jogosít fel. A többi értékpapírtól (például a váltótól) annyiban különbözik, hogy a befektetett tőkét nem lehet kivonni, értéke arányában csak osztalékokra jogosít fel, természetesen, ha jól működik a vállalkozás.

Általában mégsem ez a vonzó a részvényvásárlásban, hanem az értékpapír tőzsdén való forgatása, az ott elérhető árfolyamnyereség. Ez nem egyszer többszöröseit elérheti a befektetett tőkének, ám mindjárt az elején hadd mondjam meg: nemcsak nyerhet, de rossz spekuláció eredményeként bukhat is a befektető.

Egy működő részvénytársaság rendszerint akkor viszi a papírjait a tőzsdére, ha alaptőkét emel. A tőzsdé szakemberei azonban, mint egy hatóságként, erre az engedélyt csak akkor adják meg, ha megalapozottnak látják a vállalkozás eredményességét.

Nem hatósági jogkörrel van szó, bár így is lehet nevezni. Csupán azért történik mindez, hogy védjék a befektetőket az esetleges blöfföktől. A vállalatnak a tőzsdére kerülés előtt ki kell teregetnie kártyáit, megbízható adatokkal kell alátámasztania a nyereséges működését. A tőzsdetársaság az előterjesztéseket nemzetközi vagy nemzetköz-

ileg elismert broker cégekkel hitelesíteti (auditálja), s csak ez után kerülhet bevezetésre a vállalati részvény. Ha ez nem így történne, elszaporodnának a hazardírozó vállalkozások, s mivel a részvény értéke nem követelhető vissza, sokan válnának a felelőtlenség áldozatává.

Tegyük fel, hogy az ellenőrzés mindent rendben talált. Mi történik ezután?

Meghirdetik a jegyzést, amelynek időtartama több hét is lehet. Ez alatt lehet meghatározott helyeken (a kijelölt bankoknál) az igényt bejelenteni a részvényvásárlásokra. Ha valóban jól menő cégekről van szó, vagy jól menedzselik

a részvénykibocsátást, nagy lesz a vásárlási igény, így akár túljegyzés is bekövetkezhet. Ilyenkor újból össze kell hívni a részvénytársaság közgyűlést, mert az alaptőke újbóli növelését csak ők hagyhatják jóvá. Ezután a jegyzők hozzájutnak az értékpapírhoz, a tőzsdén pedig megkezdődik a részvények adás-vétele.

A befektetők az értékpapíron a névértéket látják, holott lehet, hogy a dupláját vagy ennél is többet fizetnek érte a jegyzés pillanatában.

Az értékpapírnak van névértéke, és induló árfolyamértéke. Ez utóbbit számításokkal határozzák meg, amelynek alapja a vállalat gazdasági

helyzete, jövőbeni prosperitása, imázsa. A tőzsdén csak úgy, mint a piacon, a kereslet-kínálat alapján határozódik meg a vételi és az eladási árak. A tőzsdéjárnak éppen ez a lényege: akkor kell eladni, amikor vélhetően legmagasabb az árfolyam, s akkor venni, amikor a legalacsonyabb. Ezen időpontok "belvételére" vannak ugyan íratlan szabályok, de a döntő az információ, az alapos, mindenre kiterjedő tájékozódás. De még a legsikeresebb tőzsdézők sem kerülhetik el az időnkénti veszteségeket, ám ők rendszerint többszázfajta részvényt "játszadoznak", így amit elvesztenek a révén, behozzák a vámon. Általában nagy kockázatot vállalnak, de az is arany szabály: nagy kockázattal lehet elérni a legnagyobb nyereséget, de a veszteséget is. Aki ezt nem vállalja, az inkább takaréknak tegye a pénzét.

A tőzsdén viszont nem a részvényesek vannak jelen, hanem a profi spekulánsok. Ha valaki eladni kíván, mert az árfolyamokat figyelve úgy érzi, most juthat a legnagyobb nyereséghez, mit kell tennie?

Felkeres egy befektető társaságot, vagy egy bankot – például a Postabankot –, amelynek jogosítványai között e tevékenység is szerepel. Bizományosi szerződést kötnek, amelyben meghatározzák az eladni kívánt részvények számát, s azt az ár-intervallumot, amelyen belül a spekulánsok a megbízás alapján a tőzsdén megköthetik az üzletet. A vásárlási megbízás is így történik, sőt az ügyfelek nemegyszer a kettő kombinációját kérik: az eladott részvények árából egyből vásároltának más, vélhetően jó befektetésnek ígérkező értékpapírt.

Őn tőzsdéznek?

Nem, de talán egyszer majd én is kiprobálom.

Békéssy Gábor
Fotó: Cseri László

Nehogy valaki megtudja...

Piaci inkognitó

Úgy vagyok az alábbi történettel, mint bizonyos viccek szereplői, akik kaptak egy jó hírt, megy egy rosszat.

Nos, először a jól... Találkoztam két hölgygel a KISZOSZ kaposvári titkárságán, mindketten kedvesek és udvariasak voltak, s nálunk ez még sajnós külön megemlítené, mert annyian vannak, akik nyeglén és kellelenül végzik munkájukat.

Most pedig a rossz hír: legmélyebb sajnálatunkra és legjobb akarataink ellenére sem tudtak segíteni nekem.

Szükségem lett volna ugyanis egy bizonyos szakma somogyi magánkereskedőinek nevére és üzletük címére.

A hölgyek azonban közölték, hogy az elnökség határozata értelmében a lista titkos, címvédelem van, kérem szépen, úgyhogy ők nem adhatják ki az ilyen adatokat.

Mélységesen elszomorodtam. De annyira azért nem, hogy ne jusson eszembe: ha én kereskedő lennék, bizony nem csinálnék titkot a nevemből, hanem ahová csak lehet, kiírnám az üzletem címével egyetemben. És arra gondolkék: hátha jön egy vevő, vagy kettő...

Piaci inkognitó. Már megint valami sajátos magyar találmány! Mindenesetre, ha volna időm, akkor most fondorlatos módon kijátszanám a ke-

reskedő szövetség éberségét, fognám magam és James Bond ravaszágával kifürkészném ezt a titkot. Végigsétálnék az utcákon, s ahány boltot csak látnék, fölírnám a címét meg a cégtulajdonost, és már is lenne egy szuperitkos listám a trezorban.

Lenne más megoldás is. De ehhez egy Végvári Örnagy bátorságú személy kellene, magában a szigorú szövetségben. Ez a merész ember a keserves következményeknek fittyet hányva kiszivárogtatná, ki, hol és mit akar eladni.

En meg – mint sasszemű riporter – csinálnék a dolgról szóló skandallumot.

lőpó

Felmegyünk a miniszterhez

Ha az olyan egyszerű volna! Mármost nem az utazás – arra még csak telik a vidéki költségvetésből. Sokkal inkább a gazdasági főhivatalok fogadókészségével van baj: nemigen veszik komolyan a megbeszélte találkozókat.

Nemrégiben tették sínre a Baranyának s tán az egész dél-dunántúlnak oly nagyon fontos, megközelítően 4000 munkahelyet ígérő Pécsi Ipari Zóna kialakításának ügyét. A regionális kamara, az ipartestület, a VOSZ helyi csoportja, a megyei és városi önkormányzat, a Trieszti Ipari Zóna Társaság (EZIT), az Inkubátor

Központ (BIC), valamint a Friuli-Venezia-Giulia Tartomány nyílt alapítványt hozott létre a vállalkozás előkészítésére. Az ipari zóna lényegesen beruházásai azonban jelentős mennyiségű tőkét igényelnek, hiszen a tervezett helyszínen (az erőmű közelében lévő elhanyagolt területen) mindenképp előtérbe kell lépnie az infrastruktúrát kell kiépíteni, hogy egyáltalán a termelő üzeme ideköltözhessenek.

Az olaszok felajánlották: hajlandók 20 milliárd líra /kb. egymilliárd forint/, úgynevezett nulla kamatozású hitelt nyújtani e célra, de a kockázatuk minimalizására

kormánygaranciát kérnek. Az alapítvány létrehozói, valamint az olasz üzletemberek ennek tisztázására kértek tárgyalási lehetőséget az ipari és kereskedelmi minisztertől, aki azonban a megbeszélte és előzetesen egyeztetett időpontban halaszthatatlan kormányügyekre hivatkozva nem tudta fogadni a delegációt. Így aztán a baranyaiak kénytelenek voltak beérni egy huszadrangú minisztériumi tisztviselővel, aki rendkívül udvariasan meghallgatta őket, ám csak annyit mondhatott: továbbítja óhajukat a miniszterhez. Az olaszok egymilliárd forintos igényükkel, no és a magyar becsületszóról vallott lesújtó véleményükkel ávoztak.

BYG

Ezt kereste Ön!

A HELYZET
Grafikai Stúdió
felajánlja: tipográfiai
és grafikai
szolgáltatásait.

MEGTERVEZZÜK
- emblémáját, cégjelét
- névjegyét, levélpapírját,
üggyitelti nyomtatványait
reklámkiadványait, katalógusait,
szórólapját

VÁLLALJUK:
- könyvek, kiadványok szedését,
illusztrálásait
- hanglemezek, kazetták borítójának
tervezését

• Rövid határidő • Kiváló minőség •
A HELYZET Grafikai Stúdió: 7621 Pécs, Sallai u. 7.
7 2 / 2 7 - 3 7 7

A horvát kamara és a Délvidék Kapcsolat- karbantartás

Az utóbbi évben agasztóan, mintegy 30 százalékkal visszaesett a magyar déli megyék és a jugoszláv határ menti tartományok közötti közvetlen kereskedelmi forgalom. Ennek több oka van, ám döntően mégis az, hogy a magyar import-liberalizálás észrevehetően csökkentette a keresletet a déli szomszédaink által felkínált árucikkek iránt, hiszen a nyugati partnerektől jobb minőségben, nem egyszer olcsóbb áron lehet beszerezni a magyar ipar számára igényelt mennyiséget és minőséget. Az is akadályos lett a többoldalú kereskedelem szintartásának, vagy esetleges bővítésének, hogy míg az áru eljutott a fogyasztókhoz, bonyolult vámleírásoknak kellett megfelelniük, az árfolyamok bizonytalankodásai pedig kiszámíthatatlanná tették az egymás közötti elszámolást.

Mindezen akadályok ellenére sem szabad feladni ezt a piacot, mert ha más előny nem is származik a kapcsolatok fenntartásából, mint a kereslet kiértékelésének választék bővítő lehetősége, már ez is indokolja: ne égezzük fel ezt a hidat sem magunk mögött. Továbbra sem elhanyagolandó szempont, hogy a szomszédság jelentős szállítási költségmegtakarítást eredményezhet. A közös érdekek tisztázására nemrégiben horvát kamarai küldöttség folytatott tárgyalásokat a Dél-Dunántúli Gazdasági Kamara vezetőivel. Szenczáción megállapodások ugyan nem születtek, abban viszont megegyeztek, hogy rendszeressé tessék egymás tájékoztatását a kamarai érdekvédelmi tevékenységükről, vállalkoznak üzleti közvetítésre, vállalatok egymás közötti kapcsolatainak lebonyolítására.

Mitől megyünk a falnak?

Az ideai fogyasztói árak alakulása

A fogyasztói árszínvonal az év első hat hónapjában 25,7%-kal volt magasabb, mint a múlt év azonos időszakában. Az árszintemelkedés mintegy fele a hatósági árak január és február hónapban végrehajtott emeléseinek, illetve az 1990. évre elfogadott költségvetésből adódó, a fogyasztói árakra közvetlenül ható pénzügyi intézkedések (támogatáscsökkentés, fogyasztási adó emelés) következménye.

A forintnak a konvertibilis valutákkal szembeni decemberi 10%-os, majd január végi, február eleji 5%-os leértékeléséből, és az év eleji hatósági termelői árintézkedésekből (energia, szállítás, víz) adódó költségtöbbletek, valamint az általában kiugró mértékű központi áremelésekből is táplálkozó inflációs várakozások a nem hatósági áras területeken is jelentős áremeléseket indukáltak. Ebből adódóan az év első felében szinte minden termék ára emelkedett, illetve a feldolgozóipar területén a forgalomba kerülő új választékok árszintje meghaladja a korábbi. Ezekből – a központi intézkedésekből fakadó áremeléseken felül – az I. félévben havi átlagban 1,5% körüli árszintemelkedés adódott.

Ez év első felében februárban és márciusban emelkedett szinte minden tartós fogyasztási cikk ára 10-20% közötti mértékben, az építőanyagok ára 6-20%-kal, a mosószeresek ára 20%-kal, az előzőekben említett központi árintézkedésekkel nem érintett élelmiszerek árai 30% körüli mértékben. Április-május hónapban a ruházati szaktárakban és a bútorkínálattal történt hasonló mértékű áremelkedés. A június elején megvalósult jelentősebb áremelések ehhez képest újabb termékköröket érintettek, a háztartási vegyi cikkeket, valamint – a nyári nagyobb keresletre számítva a sörtermékek is végrehajtottak egy, az előzőekben említettekénél ki-

sebb mértékű (10% körüli) emelést. Ez az első olyan lényeges termékkör, ahol ez év során már másodszer emelkedtek az árak.

A főbb árucsoportok 1990. I. félévi fogyasztói áremelkedését a táblázat részletezi.

Az első hat hónapban bekövetkezett átlagos árszínvonal-növekedés árucsoportonként:		
Termék csoport	1989-ben 1990-ban megvalósult átváltozások 1990. első hat hónapját terhelő átváltozások hatása (1)	
Osszesen az előző év azonos hónapjaihoz viszonyítva (1x2)	dec. -hez viszonyított hatása (2)	
Élelmiszerek	101,3	133,3
Elvezetési cikkek	104,8	123,3
Ruházati cikkek	109,0	120,4
Fűtés, háztartási energia	118,8	124,4
Tartós fogyasztási cikkek	105,4	120,0
Egyéb iparcikkek	111,1	124,3
Szolgáltatások	107,0	124,3

A fogyasztói árszínvonal emelkedésében a termelői vállalatok által kezdeményezett és a kereskedők által elfogadott szakmánként eltérő időpontban megjelenő, ilyen értelemben szakaszos-áremelések mellett a korábbinál nagyobb súllyal jelentkeztek a kereskedelem saját kezdeményezései is. Ezek – szemben az előzőekkel – termékcsoportonként is folyamatosan valósulnak meg. Az országban tevékenykedő több tízezer önálló (nem kis számban részben vagy egészben magánkézben lévő) kereskedelmi egység a helyi piaci (kereslet-kínálati) helyzethez igazodva változtatja árait. Ez az általános infláció következtében összességében természetesen árszínvonal-emelkedést jelent, de egyre gyakoribbabbak voltak és egyre szélesebb termékköröket (pl. élelmiszereket is) érintenek a rövidebb-hosszabb ideig tartó árleszállítások is.

A fogyasztói árszínvonal növekedése leginkább az alapvető javakat érintette, nagyrészt a központi intézkedések következtében.

A második negyedév során az árművekedés mérséklődése figyelhető meg. Ez azt jelzi, hogy a tervben szereplőnél

nagyobb mértékű évközlési áremelések és a decemberi 10%-os leértékelések hatása lényegében átvonult a gazdaságon.

Az év elején megvalósult hatósági áremelések illetve egyéb pénzügyi intézkedések (támogatáscsökkentés, fogyasztási

árak 13%-kal, a fogyasztói cikkek pedig 16,6%-kal emelkedtek, addig a II. negyedévi emelkedés mind a termelői, mind a fogyasztói árak esetében csak 3,7%, s ezen belül júniusban már csak minimális (0,4%) volt a növekedés.

Ez arra enged következtetni, hogy a sokkhatászerűen lezajlott év eleji áremelkedés költségek oldalról történő nyomása és az inflációs pszichózis mellett a kereslet hiánya és a piaci verseny korlátja is megjelenik az árak alakulásában.

Az első félévben a termelői árszínvonal 20,6%-kal, a fogyasztói 25,7%-kal haladja meg a tavalyi év első félévét.

A konvertibilis export árszínvonal 119,7%-a volt a tavalyinak és ezzel gyakorlatilag egy szintre került a belföldi árak növekedésével. Ezen belül kiemelkedő az élelmiszeripari exportárak növekedése.

Az árszínvonal első féléves alakulásának főbb mutatóit a táblázat foglalja össze.

(folytatjuk)

Fogyasztási javak	1990. I.-VI. hó az előző év azonos időszakához képest
I. Alapvető fogyasztási javak és szolgáltatások	129,6
és szolgáltatások	138,1
hús, hal és készítmények	141,5
tej, tejtermék, tojás	115,8
cukor	128,2
kertészeti termékek	124,4
fűtés, háztartási energia	121,9
felsőruházat (kabát, ruha)	120,1
alsóruházat, kötöttáru, cipő, gyermekruha	137,3
tömegközlekedés	126,4
könyv, újság	129,1
oktatási kiadások	155,3
lakbér	123,6
II. Lakásvásárlás, építés	128,7
I-II. Összesen	128,6
III. Ritkábban vásárolt, vagy nem alapvető javak	128,3
édességek, szörpök	113,7
üdítő, kávé, tea	118,7
bútorok	117,3
hűtőgép, tv, mosógép stb.	122,3
kultúra, szórakozás	123,3
IV. Nem közzsükségleti javak	123,7
alkohol tartalmú italok	132,5
dohányáru	125,6
személygépkocsi	122,0
járműfenntartás	125,7
Lakossági vásárlások összesen:	

VOSZ-infó

Amerikai kapcsolat

Az USA Nemzetközi Kereskedelmi Központja keres amerikai termékek magyarországi importjára partnereket.

– elektromos fogyasztási cikkek (SONY, PANASONIC, TECHNICS és más, Japán által gyártott termékek).

– élelmiszer, alkohol, cigaretta. Kanadai cég keres kapcsolatot az oktatás, televízió és film világában jártas vállalkozóval. Audiovizuális tréning-program fejlesztése, értékesítése a kapcsolat-teremtés célja.

Németország

Szövetségünk listát kapott németországi műanyagfeldolgozó vállalkozásokról. Kínálatuk: használt műanyagfeldolgozó gépek, címkegyártás, ragasztószalag rendszerek, mesterbach. Préslevegőarmatúra-gyártó cég kapcsolatot keres magyarországi

kereskedőkkel, akik termékeiket forgalmazzák.

Német cégek keresnek

– gyártókat: zártszelvényből gépkocsi, szürkeöntvény gyűrű, szürkeöntvény persely vonatkozásában. Ajánlatkéréshez megfelelő rajzokat biztosítanak.

– orvosi, egyszer használatos termékekhez keresnek gyártókat, kereskedőket.

Jelentkezni a VOSZ Titkárságán lehet: 7/2-12-177, dr. Pogány Mártánál.

A NO-PARKING GMK vállalat mindennemű karosszerialakatos munkát, karambolos gépkocsik szakszerű felújítását és felajánlja hegesztő kapacitását. Aki gyors, megbízható, precíz munkát akar, kezdje a NO-PARKING-nál. Címünk: Szigetvár-Hobol, Mátyás kir. u. 1/5.

Az ország adósságai és követelései

A konvertibilis adósságállomány, millió USD

Állomány	1989.dec.31.	1990.aug.31.	Nyolc havi változás
Bruttó adósság	20605	20787	+182
Bruttó követelés	5489	5100	-389
Nettó adósság	15116	15687	+571

Rubelelszámolású követelésállomány, millió SUR

Állomány	1989.dec.31.	1990.aug.31.	Nyolc havi változás
Bruttó adósság	722	573	-149
Bruttó követelés	2372	2172	-200
Nettó adósság	1650	1599	-51

/Market Letter, 1990/7/

VALUTAÁRFOLYAMOK

érvényben: 1990. december 4-10.

pénznem	Vétel árfolyam 100 egy. forintban	Eladási árfolyam 100 egy. forintban
Angol font	11440,77	12148,45
Ausztrál dollár	4585,16	4868,78
Belga frank	190,42	202,20
Dán korona	1026,14	1089,62
Finn márka	1641,23	1742,75
Francia frank	1165,23	1237,31
Görög drachma a*	38,26	40,62
Holland forint	3490,48	3706,38
Ir font	10496,16	11145,40
Japán yen (1000)	441,37	468,67
Kanadai dollár	5085,44	5400,00
Kuvaiti dinár	árfolyamjegyzés szünetel	
Német márka	3937,54	4181,10
Norvég korona	1007,32	1069,62
Olasz líra (1000)	52,39	55,63
Osztrák schilling	559,80	594,42
Portugál escudo	44,70	47,46
Spanyol peseta	61,49	65,78
Svájc frank	4601,20	4885,81
Svéd korona	1050,73	1115,73
USA dollár	5924,03	6290,47
ECU (közös piac)	8104,01	8605,29
a* bankközi és vállalati elszámolásnál alkalmazható árfolyam:		
Görög drachma	39,40	39,48

DEVIZABETÉTKAMATOK

OKHB, 1990. XI. 19-től

Látó szó	1	2	3	6	9	12
USD	4	8 1/4	7 13/16	7 3/4	7 5/8	7 9/16
DEM	2 3/4	8 3/8	8 3/8	8 5/16	8 3/8	7 3/4
CHF	3/4	8 1/4	8 3/16	8 1/16	7 15/16	8 1/16
GBP	5	12 13/16	12 2/8	12 3/16 11	11/16	11 3/8
ATS	3	8 3/16	8 5/16	8 5/16	8 5/16	8 5/16
CAD	4 1/2	10 13/16	10 13/16	10 3/4	10 1/2	10 3/8
NLS	1	8 1/8	8 1/4	8 1/4	8 5/16	8 3/16
FRF	3 3/4	8 15/16	9 1/16	9 3/16	9 1/4	9 3/8
JPY	2	7 13/16	7 11/16	7 11/16	7 11/16	7 9/16
ITL	3	11 3/16	11 1/4	11 1/4	11 1/4	11 1/8
SEK	0	11	11 1/8	11 1/8	11 1/8	11 1/4
BEF	0	3 1/4	3 1/2	3 3/4	3 13/16	3 7/8
FIM	0	4	4 1/4	4 1/2	4 1/2	4 1/2
DKK	0	4 1/8	4 1/8	4 1/4	4 1/2	4 1/2
		2	3	4	5	
		év				
USD		7 13/16	8 1/8	8 3/16	7 9/16	
DEM		8 9/16	8 1/2	8 1/2	8 1/2	
CHF		7 1/2	7 5/16	7 5/16	7 3/16	
GBP		11 1/16	11	11 3/4	10 13/16	

– Mi nem az árakkal akarjuk a vevőket megfogni, bár igyekszünk alacsony haszonkulccsal dolgozni, nálunk a megbízhatóság a fő szempont.

– Foglalja össze az ON LINE Gmk piaci elveit egy mondatban Fodor József.

A januárban Pécsen bejegyzett munkaközösség többek között jogtisztá külföldi szoftverek és számítástechnikai termékek árusításával foglalkozik, és így a kínálatban a Polaroid cég teljes választéka is megtalálható.

Tóth

Pécsi kamara

– Szolgáltatásai értékesítéséhez magyar partnert keres német tervező cég, svéd, amely köztűnárak tervezésével foglalkozik. Ajánlják szabásmintáikat, tájékoztatókat a színek és minták trendjéről.

– Belga cég ipari szelepeket és csöveket vásárolna.

– Norvég cég különböző sportruházati cikkeket vásárolna (ruhákat, cipőket stb.)

– Francia cég ajánlja porcelán-termékeit, amelyek mikrohullámú sütőkben kiválóan felhasználhatók.

– Biztonságos megoldásként ajánlja szivattyút osztrák cég: vízellátási, öntözési és víztelenítési feladatokhoz, ipar és építőipar számára, személykezeléshez, különböző gyártási technológiákhoz.

– Olasz gyártó cég keres Magyarországról nagy tételben varrócsmát.

– Különböző aprító- és zúzógépeket ajánl megvételre osztrák cég, mint az aprítástechnológia csúcsteljesítményeit.

Amerika:

– egy cég érdekelt szűrőelemek közös gyártásában (olaj-, gáz-, légszűrők).

– egy cég háztartási árukat eladó ügynökhálózatot létesítene Magyarországon. Az érdeklődők autótól és telefontal rendelkezőknek.

– szintén USA-beli cég magyar partnert keres kétfokozatú hulladékégető létesítésére (3000 t/nap kapacitással)

– cég csomagolt, ízesített gabonamagvakat előállító partnert keres kapcsolat létesítéséhez. A gyártáshoz a megfelelő tapasztalatokat biztosítják.

A román kultúra tragédiája

Beszélgetés Egyed Péter Kolozsvárott élő íróval

A román értelmiség fizikai megsemmisítése háromszor került napirendre csak ebben az évszázadban. Ez év júniusában Gabriel Liiceanu, a legjelentősebb román gondolkodó autón menekült a repülőtérré a dorongosok elől... Takáts József interjúja a román tragédiát próbálja számonkora megvilágítani.

– Magyarországon él egy közhiatedem, hogy ami tőlünk délkeletre van, tehát a Balkán, az egyenmű, kevésbé európai közeg, sok-sok anti-demokratikus vonással, kevésbé nyitott kultúrákkal. Igaz-e ez az általánosítás, igaz-e a román kultúrára? – kérdeztük Egyed Péter kolozsvári íróval.

– Amit a magyar szemlélő észrevesz, az roppant kevés. Nem tudja azt, hogy ez a kultúra folyamatosan és szinte azonnal reagálva képes volt arra, hogy a XX. századi francia és olasz irodalmat fordítsa és elárassza vele a könyvesboltjait. Nehezen tudjuk megérteni valamilyen felsőbbrendűségi tudatnak a csapdájából, hogy például a nagy francia irodalomtudósok művei egy-két éven belül a román diákok kezébe jutottak, míg a magyarokéhoz máig sem. A 70-es években a román egyetemeken jó fordításokban hozzá lehetett férni mindahhoz, amit a Sorbonne-on akkor tanítottak. Ez a helyzet a 80-as évekre alapvető-

en megváltozott. A politikai határázár kulturális határázár is jelentett, és a román kultúrának olyan elszegényítését, hagyományaitól való elszakadását okozta, amit a román értelmiség tragédiaként élt meg, és ma túlélési stratégiákat fogalmaz. Ertsük meg a helyzet rettenetes paradoxonát: a látszat szerint demokratikus elmozdulás következett be, s akkor egy értelmiség túlélési stratégiát igyekszik kidolgozni.

– Melyek a legjellemzőbb mai román túlélési elképzelések?

– Két értelmiségi központnak a nézetéről beszélnek. Az egyik kolozsvári, – középkorú írók, egyetemi oktatók köre. Augustin Buzura, Magyarországon is ismert román regényíró tételesen is megfogalmazta, hogy a román értelmiség az egymást követő diktatúrák alatt elszakadt a népetől, már majdnem elszakadt a hagyományaitól is. Fontos itt az Erdélyben nagy jelentőségű görög-katolikus egyháznak a kulturális szerepét hangsúlyozni. Az értelmiség számbelileg is megfogyatkozott, jelentős alkotói emigráltak. Buzura szerint ha az értelmiségnek nem sikerül visszatérni a hagyományaihoz, nem sikerül azokat korszerű módon újrafogalmazni, akkor képtelen lesz ellátni értelmiségi szerepét a társadalomban. Ez a stratégia visszavonulást javasol a nyílt politizálástól, s inkább egy kulturális folyamat újratemetését tartja szükségesnek.

A másik központ a bukaresti Társadalmi Párbeszéd Csoport, és a hozzájuk kötődő 22 című lap szerzői köre. Az elmúlt egy évben, amelyben a Csoport képviselői a nyílt politikai szerepvállalást sem utasították el, eljutottak ahhoz a következtetéshez, hogy a hagyományos felfogás nép és értelmiség szerves egységéről – mítosz és tévedés. Kiderült, hogy a félrevezetett nép bármikor képes lebecsülni, agyonverni azt az értelmiséget, amelyet nem is ismer. Így az a társadalmi nyitottság és liberalizmus, amelyet ők képviselnek, nemcsak marginális jelenség, de a nagy-

mányos román értelmiségi minták szerint nem is működtethető szerep. Ennek a felismerésnek rettenetesek az előzményei.

Az utóbbi fél évszázadban immár harmadszor ismétlődött meg a román történelemben, hogy az értelmiség legszínvonalasabb, értékteremtő csoportját kivégezték, vagy ki akarták végezni. Csak egy példa: ez év júniusában Gabriel Liiceanu, a legjelentősebb élő román gondolkodó autón menekült a repülőtérré az öt kereső dorongosok elől. A román társadalomban folyamatosan uralkodó volt egy autokratikus, katonatiszti szemlélet. Akár metaforának is tekinthetjük: a román katona mítosz. S ugyanúgy folyamatos volt az a fajta vallási misztika, amelynek a ködébe minden paternalisztikus hatalmi viszony beillőztethető. Így tehát a társadalom vezetői értékei autokratikus értékek, szemben a közösségi, demokratikus, vagy az egyéni szabadsághoz tartozó értékekkel.

Ez utóbbiak súlya kisebb volt.

– Érdekes belegondolni, hogy a XX. században Európa nemzetközi kultúrájába több nagy román személyiség

is bekerült, például Ionesco, Eliade, Cioran. A magyar kultúra számára ugyanez a beilleszkedés mintha nehezebben sikerült volna. Mi ennek a magyarázata? Pusztán a latin kultúrákhoz való hagyományos kötődés az ok, emiatt otthonosabbak ők Európában?

– A kulcskifejezés persze a latinitás. Újlatin nyelvűként a román a világ egyik legköltőibb, legplasztikusabb nyelve. A nyelvi alkalmazkodó képesség elve adottá teszi a nagyobb kultúrákba való beilleszkedés esélyét. Viszont akik a francia kultúrába épültek be, például Ionesco és Cioran, tudatosan és drasztikusan szakítottak a román gyökereikkel, és francia alkotóknak tekintik magukat. Paradox helyzetbe hozzák magukat, és ennek minden alkotói előnyét kihasználják.

– Milyen a párbeszéd lehetősége Romániában magyar és román értelmiségiek között?

– Többféle álláspont körvonalázódott a magyar szellemi életben ezzel kapcsolatban. Az egyik, a legszerencsétlenebb, amelyik a magyar kérdést önmagában, mint az erdélyi magyarság kérdését, illetve mint ma-

gyar nemzeti kérdést fogalmazza meg. Egy következő álláspont a kisebbségi lehetőségeket a román nemzet képviselőivel való egyeztetéssel képzeletileg megoldhatónak.

A harmadik, az általam legszerencsésebbnek tartott variáció, amely nagy gondolati feladatot is jelent, hogy építsük be a román gondolkodás rendszerébe a jelenlétünket. Ne lehessen román kérdésekről magyar kérdések nélkül gondolkodni. Egy román reflexió, ahogyan az etnikai viszonyokat, kulturális kapcsolatokat megközelíti, kizárhatatlan legyen a magyar jelenlét. S nem csak a magyar, hanem más etnikumok jelenléte is.

A nagy politikai kérdés, amivel állandóan szembesülünk, hogy morális szempontból azzal, aki úgy tagadja a mi jelenlétünket a Romániában, hogy hajlandó elmenni a végső következtetéséig, azzal a féllal szabad-e tárgyalni. A taktika megkövetelné ezt, de az erkölcsi megfontolások kizárják, hogy ilyen partnerrel tárgyalászatlanhoz ülünk. Gondolok a Vatra képviselőire, és ennél még sötétebb erőkre. ■

Takáts József
Fotó: Tóth László

A hetilapok elzárkóztak...

Szemérmes hallgatás

Újsághír: „Pénteken a Magyar Sajtó Házában átadták a Péchy Blanka színművésznő által alapított Magyar Lajos-díjakat. Az elismerésben évente három, a sajtóban legalább tíz éve dolgozó, haladó szellemű újságíró részesül, aki szakterületének kiváló ismerője, és a magyar nyelvet igényesen műveli. Az idén Éliás Béla (MTI), Tanács István (Népszabadság) és Vágó István (Magyar Televízió) kapta meg a díjat.”

ni. Elsősorban, mert jószerevével semmit nem tudni róla; mert az elmúlt 70 évben minden éra valahogy mindent elkövetett, hogy agyonhallgassa. Jóllehet haláláig jelen volt sokhelyütt, ahol a történelmet csinálták.

Pécsi diák s kezdő újságíró, majd alig 20 évesen a Világ főmunkatársa. Haditudósító, a forradalmakban, eleinte Károlyi környezetében, sajtóüggyel foglalkozik. A kommun után a Népszabadságban közölt vezércikkeiért 10 évre ítélik.

Mindeddig baloldali szimpatizáns, a Csillag-börtönben már kommunista. Elkötelezettje a marxista elveknek, aki ugyanakkor kevesek közt – miután a revali egyezmény alapján (1922) ő is kijut a Szovjetunióba –, ember tud maradni az embertelenségben. Valószínűleg ez lett a vesztesége is...

Moszkvában egyetemi katedrát kap, magas beosztásokban dolgozik. Egyebek közt a Kominternben is. Négy nyelven fordít. Újságíróként, hite szerint, a világkommunizmusban látja az emberiség boldogulását. Sokat jár Nyugatban, főleg a hírszerzői megbízatásokkal. Hogy miben változtak nézetei, már aligha tudjuk meg. Egy bizonyos: alapvető politikai álláspontja mellett kitart, de Sztálinnal nem alkuszik, aljasságokra nem lehet rávenni.

Ellenben sokat tud, még többet sejt...

Letartóztatását megelőzte a pártból való kizárás nyilvános "autodafé"-ja. Sík Endre írja róla memoárkötetében: az elene szóló vádakat könnyedén és intellektuális fölénnyel verte vissza.

Amikor az elnök szünetet rendelt el, ő helyén maradt a kizárandók pulpitisán. Gyomorbetegségében, elővett zsebéből egy szendvicset, s halálos nyugalommal falatozni kezdett... Ami pártellenesnek találtatott, alighanem utolsó cseppként a pohárban.

Az első nagy tisztogatás kezdetén maga is sorban állt a Ljubljanka-börtön előtt, lefogott professzortársai részére csomagot, családjuknak pénzt juttatva. Pár hét múlva ő is idekerült, még 1934 decemberében. A vád: "trockizmus, kémkedés, közvetett bűnrészesség a Kirov-gyilkosságban; küldeményekkel demonstratív kiállítás a nép ellenségei mellett"...

Azóta nem tudni róla bizonyosat. A Népszava egy korabeli napihíre szerint 1937 júniusában meghalt (?) a börtönben.

Amikor felavatták a Kerepesi temető újgyűjtő "párt-pantheonját", az ő neve is fölkerült a márványtáblára. Péchy Blankától hallottam, hogy döbbenet érzelte neve mellett halála évszámát: 1941... "Maguk tudnak valamit?!..." – meredt rá kísérlőjére, egy magas beosztású pártvezetőre, (akinek nevét nem volt hajlandó elárulni).

– Túl sok "haláleset" volt 1937-38-ban –, válaszolta finom mosollyal a fölvetárs...

Az Andrássy és Bajza utca sarkán álló szép századelős palota a Magyar Sajtó Háza. Közélső földszinti helyisége elegáns tanácskozó. Ma már csak "Rózsateremnek" hívják, úgy általában...

Itt gyűlekezünk, a Tv-státtal együtt olyan 15-20-an. Negyedik alkalommal adják át Péchy Blanka magánalapítványának díjait.

Nincs ünnepélyes hangulat, külsőség, a kuratórium elnöke Tókei Ferenc akadémikus is azonnal rátér a lényegre: A szakosztályoktól és a szerkesztőségtől összesen 14 javaslat érkezett a díjra, feltűnő, hogy a hetilapok, folyóiratok nem jelöltek senkit. Majd átadta a díjakat, – Kis Nagy András plakettjét és 50.000 forintot – részletes indoklással.

Éliás Bélát eddigi munkásságáért, főleg 12 évi pekingi tudósító munkájáért érte az elismerés. Tanács István új szintre jelentett a magyar sajtóban – mondta –. ÉS-beli s a Népszabadságban írt riportjai s két riportköteté a magyar vidéken zajló rendszerváltás emberi problémáit tárták fel. Vágó István számos érdekes, színes önálló műsorával hívta fel magára a figyelmet, mindenkor a szép magyar nyelvet szolgálva.

Akíról a díj elnevezetett – nem esett szó...

Sorszerű az, ahogyan – mióta a Ljubljanka nagykapuja bazárult mögötte – utóélete alakult.

Hosszú éveket töltött Kínában, s amikor visszatért (Moszkvában) kiadták "A kínai mezőgazdaság szervezete" című – szakértők szerint – alapművét. (1932.) Utána sürgősen bevonták. Hasonlóképp járt másik két közgazdaságtudományi munkája is Kína iparáról és kereskedelméről.

Az első 1980-ban magyarul is megjelent. Majd 1987-ben ismét. Am boltokban emberfia nem látta, s kutatva utána ennyit közölt velem a Kossuth Kiadó illetékese: "beüzásították!" (!)...

Péchy Blanka Regény c. kötetében közreadta levelezésüket Magyar Lajossal, 1914-1934 között. Ebből sok minden kiderül, még több sejtető.

A művésznő 1976-ban Pécs városra hagyományozta értékes antik bútorzatát, irodalmi és kéziratos emlékeit. Cserében semmit nem kért, csupán egy Magyar Lajossal közös emlékszóbat, halála után.

A város akkori, majd későbbi vezetése örömmel fogadta – majd púp lett a hátukon...

Most megvan a helye, van róla ma is érvényes szerződés, az értékes hagyaték pedig évek óta raktáron hever a Felsőmalom utcában.

Ilyeténképp az egykori pécsi főreálista diáknak, aki tartalmas életében – ki tudja hány millió társával együtt – hitt valamilyen s meghalt azért, ami tévedésnek bizonyult; s aki haszonélvezője a bukott rendszernek sohasem volt – ma egy-két emléktábla, Pécssett egy utca és egy iskola, az Új DN-nél évente egy nívódíj; a fővárosban pedig az újságírók s z a k m a i díja őrzi az emlékét.

Mert ahogy a múzeum képzőművészeti főcembere több leszógte: Pécssett a Péchy Blanka – Magyar Lajos emlékszóbatól pedig nem lesz semmi!

Lehet...

Kár. ■

Wallinger Endre

Istváni kis falu Barcs előtt a 6-os út mentén. A falu közepén, ahol az út kanyarodik, régi sarokház, falán márvány emléktábla: „Ebben a községben született Magyar Lajos, a kommunista újságíró példaképe, a nemzetközi munkásmozgalom kimagasló alakja.” Kissé távolabb, a moziépület falán is jókora tábla: Magyar Lajos Klubkönyvtár.

Pécssett, a róla elnevezett utca szélső háztömbjén ez olvasható az emléktáblán: „Magyar Lajos (1889-1937) a kommunista újságíró, a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom kimagasló alakja emlékének. 1972. A MUOSZ Pécsi Szervezete.”

Egy-két éve még koszorúztunk is olykor. Ma csupán a tábla áll s az utcánév. Remélhetőleg sértetlenül – ezután is. Eretnekségnek tűnő reménykedésem egy kivételes életút előtt kíván tisztelg-

Pécsi félrevezető

Vajon Fünfkirchen volna hazánk legmohamedánabb városa, ahol a Székesegyház épülete Bizánc közelségére utal? S mindez a Schwäbische Türkei közepén? Ugyan hova kalauzolja a nyájas olvasót a legfrissebb német úti beszámoló, amely biztonnal a pécsi konzulátus megnyitásának örömeire íródott?

Németország november tizedikén megismerte Pécsét. Vagy legalábbis azok, akik újságot olvasnak. A Frankfurter Allgemeine Zeitungot. November 10-i mellékletében ugyanis megjelent egy hosszú, 13 oldalas úti beszámoló Pécsről, Ludwig Fels tollából. Az a magyar azonban, aki véletlenül szintén olvasta ezt a beszámolót, s ráadásul ismeri és szereti Pécsét, nem igazán örül neki. Nem tölti el az a öröm, ami máskor, ha külföldi sajtótermékekben magyar témájú írásra bukkan. Az természetesen magánügy, hogy az újságíró hogyan építi fel és milyen stílusban írja meg cikkét. De ha az írás hemzseg a primitív tárgyi tévedésektől, s - remélhetőleg csak a cikkíró tudatlanságából fakadó - torzításoktól, ki kell fejeznünk értetlenségünket még akkor is, ha az egyik legtekintélyesebb németországi lap írásáról van szó. Az igazsághoz

azonban az is hozzátartozik, hogy a cikk számos helytálló információt is tartalmaz Pannónia fővárosáról, s híven sikerül bemutatnia a „nagy magyar valóságot” is, ami például a magyar vasutak állapotát, vagy éppen a kocsmák borús hangulatát illeti. Az útibeszámoló legérdekesebb részeiből közlünk részleteket:

„A Budapest és Pécs közötti távolság kb. kétszáz kilométer. Az út még az expresszvonattal is az örökkévalóságig tart, s még az első osztályon is kész tortúra. Hogy miként sikerül a mozdonyvezetőnek a lehető legkisebb sebességet választani és mindenhol megállni, ahol erre egyébként az égvilágon semmi ok nem lenne, számomra a magyar vasutak legnagyobb rejtélye(...) Amikor a végállomásra érkezünk, képeskönyvbe illő szépségű pályaudvar fogad. Virágok és buszok állnak előtte. Iszom egy sört a pályaudvari étteremben, majd a szálloda felé veszem utamat.

Ismerem a várost. Már voltam itt egyszer pár napra, ismeretség, ismerősök nélkül. Nem, nem szép ez a Pécs. Nem szép a szó tulajdonképeni értelmében, de vonzó, s ez már jobban megközelíti az igazságot, s néha szép is, úgy ahogyan azt én értem: emberileg szép, és néha ijesztő is. (...) A Halásztanya vendéglő piszkos helyiségeiben a spicces tulajdonosasszony is a vendégekkel énekel. Gyorsan kiiszom a söromet, mielőtt az álom elszáll. Idegenül érzem magam, de nem kiteszítva, és szeretném megérteni ezt az egyszerű, keserű vágyakozást, ami a dalokban lebeg. (...) Pécs egy vidéki nagyváros, Baranya megye fővárosa, és Magyarország legmohamedánabb (sic!) városa. (...) Fünfkirchen Pécs egykori német neve. Régen volt, de még mindig nem felejtették el. A rómaiak, akik kétezer évvel ezelőtt hadiutakat építettek itt légióik számára, Sepianae-nek (sic!) nevezték. A német gyarmatosítók (sic!), akik a Balaton, a Duna és a Dráva közé települtek le, olyan mértékben alakították a táj kulturális arculatát, hogy

a vidéket máig "Schwäbische Türkei"-nak, Sváb Törökországnak nevezik. (...) Képaláírás: a Kelet világit: a román stílusú katedrális, egy háromhajós bazilika a 12. századból ünnepélyesen jelzi Bizánc közelségét (...) Pécs egyik szíve a Széchenytér (sic!), amely korábban, s ez nem is volt olyan régen, Pécs piactere volt. (...) Egy könyvesbolt kirakátaban ott a Quelle-katalógus, pár épülettel odébb egy videotéka nyitotta meg a kapuit. Így hatol be ide, ebbe az isten háta mögött fekvő régióba is lassan az, amit haladásnak neveznek.

Másnap Mecseknádasra utazom. Mecseknádas egy dunai svábok által lakott falu, kb. egyórányi autótúra Péctől. De akkor is szép volna, ha a világ végén feküdne. (...) A kocsmát látok egy kis buszt, az "MTV Pécsi Körzeti Stúdió" felirattal. Oda-sietek, embereket látok, kamerát, bemutatkozom és megismerkedem Stangl Mártával, aki a forgatócsoport tolmácsként kíséri (sic!).

(...) Élnék zsidók Pécsen? Azt hiszem igen. Szívesen élnék itt? Használni fog Magyarország demokratizálása a kis népcsoportoknak? Milyen nemzetiségek élnek Baranya megyében? Szerbek, horvátok, románok Bukovinából, szlovákok, németek. Cigányok? Cigányok. Itt élnek a legszorosabban a nemzetiségek. - Magyarország szeretne német lenni, vagy Németországban? - Nem, ez utóbbi semmiesetre sem. Többször voltam már ott, és sok minden tetszett. Ami hiányzott, az az, hogy nincs az embereknek idejük a másikra. En, idézőjelben, kelet-európai vagyok.

Pécs szép város. Ért engem?" - fejeződik be a Pécsről szóló furcsa tudósítás. ■

L. Könczöl Imre

Kaposvár szobrot állít Nagy Imrének

Még nincs hely, még nem tudni mikor. Nagy Imre szoboralapítvány a Leninről elnevezett Szent Imre utcában. Félmillió forintot adott a Megyei Tanács.

Áll - pontosabban ül - már egy Somogyország fővárosában egy szobor, amelynek alkészültét önkéntes adományok is segítették. A legnagyobb magyar, Széchenyi István gróf nézi egy ideje gondterhelten fotelejtől ezt a nagy fölfordulást. Nem messze a búslakodó főúrtól, az új megyeháza egyik földszinti termében a múlt héten bejelentették: a város szülőltének, az 1956-os forradalom és szabadságharc mártírhalált halt miniszterelnökének, Nagy Imrének kívánunk szobrot állítani, mégpedig úgy, hogy a szükséges pénzt erre egy alapítvány útján teremtik elő.

Az alapító a Történelmi Igazságtétel Bizottsága, az első összeget - félmillió forintot - a nemskára megszűnő Megyei Tanács adományozta. Az alapítvány székhelye a létrehozó okirat szerint a Lenin utca 14-ben van. A sors - és a helybéli

illetékesek renyhésége - fintorgott így rá Nagy Imrére. Az az utca ugyanis Szent Imre utca, még a fiatal kaposváriak is így nevezik.

Habár a miniszterelnök - mint azt harcostársa Király Béla tábornok, országgyűlési képviselő az alapítvány bejelentésekor elmondta - az utolsó pillanatig hitében megingathatatlan kommunista volt, de egyben hazafi és humanista is. Tehát - valószínűnek tartom - őt sem zavaráná Lenin neve.

Am most nem ez az utcanév-paradoxon a legfontosabb, s nem is az, hogy a Lenin 14-ben nemrég még a kommunista ifjak székeltek, meg az állampárt, hanem az, hogy milyen gyorsan gyűlik a pénz az alapítvány számláján (száma: 790-396000-0653), mert ettől is függ a szobor felállításának ideje. A helye pedig kaposvár önkormányzati testületétől.

Az alapítvány első megbeszélésén mindenesetre eldöntött: pályázatot írnak ki, amint Szabados Péter polgármester meg tudja mondani, hogy hol legyen a szobor. Nagy Erzsébet - a miniszterelnök leánya - pedig a városnak köszönetet mondva szól arról, hogy a snagovi napló feldolgozásával és kiadásával ő is hozzá kíván járulni apja emlékének méltó megőrzéséhez. (Érdekes lenne, ha a szoboravatás és a könyvbemutató együtt történhetne meg.) Király Béla bejelentette, hogy az amerikai-magyar Atlanti Kutató és Kiadó Társaság - amelynek ő az elnöke - százezer forinttal máris hozzájárul a nemes célhoz. ■

L.P.

Pécs történelmi belvárosában 1991. év végére felépülő üzletirodaházban irodák és üzletek **ELADÓK!**

NCN
ÉPÍTŐIPARI ÉS KERESKEDELMI KFT.
7621 PÉCS,
VÁRADIA U. 16.
TEL.: (72) 27-362

Tisztelt leendő Vásárlónk!

Keresse az EGA márkajelzést!
Gyermekcipők minden szezonra!

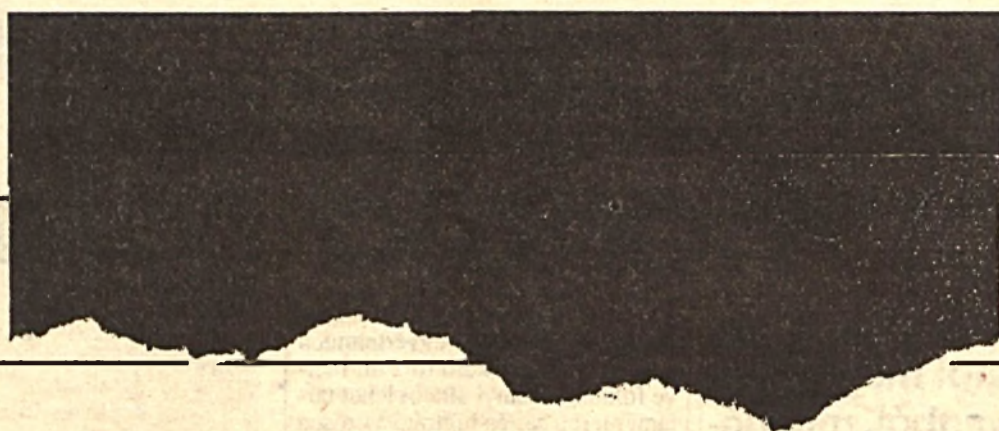
A Carbon a német EGA cipőgyár nyugati színvonalú termékeit gyártja és ajánlja Önnek. Ezek a legkorszerűbb alapanyagokból készült tartós, rugalmas könnyű cipők. Gyermekei egészségét óvja, ha különleges kiképzésű EGA-cipőt vásárol!

CARBON KÖNNYŰIPARI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

K o m l ó , K o s s u t h L . U . 2 1 .

- Takarékbetét
- Átutalási betét
- Munkabér,
nyugdíj átutalás
- Hitel

Vállalkozók részére:

- számlavezetés
- rövid lejáratú
hitel nyújtás
- Valutavétel

**MOHÁCS
ÉS VIDÉKE**
TAKARÉKSZÖVETKEZET

Pécs, Citrom u. 5. sz.
Telefon: 72/15-377, 15-061

